

ps ppli facit qd cur faciat ignorat. **S** de sa-
 cramentis iudeoz. vel cur vel qten? instituta
 sint auete dina. ac postmodu a ppo dei cui vi-
 te eterne misteriu reuelatu est tpe quo optu-
 st. eade auete sublata sint a alias dixim? ma-
 xime cu aduersus manicheos agem?. et in b
 ope loco optumore dicendū est. **Ca. xij.**

Nunc ppter tres theologias qd greci
 dicunt mitbice. phisice. politic. lati-
 ne aut dici pnt fabulosa nat'ali ciuilib
 neg de fabulosa qua t ipsi deoz multoz
 falso uqz cultores liberrime respbenderūt. ne-
 qz de ciuili c? illa ps esse oumeit eiufqz t ista si-
 milima uel etiā de terioz inuenit. spanda ē vi-
 ta eterna. sicui satis nō sūt q in hoc uolue di-
 cta sūt. adiugat etiā illa q in supiozib? libris
 et maxie in qrtio de felicitatis datore do plu-
 rima disputata sūt. Nam cui nisi vni felicitati
 ppter eternā vitā ofecrādi hoies eēt. si dea
 felicitas esset. Quia uero nō dea s; mun? est
 dei. cui deo nisi datore felicitatis ofecrādi su-
 mus q eternā vitā vbi vera est et plena felici-
 tas pia caritate diligim?. Nō aut esse dato-
 rem felicitatis que q istoz deoz. q tāta tur-
 pitudine colunt. et nisi ita colant. multo tur-
 pi? irascunt atqz ob hoc se spūs imū diffimos
 ofitent. puto ex hjs que dicta sūt. neiem du-
 bitare optere. Porro q nō dat felicitatē. vi-
 tam quō dare possit eternā. Eam qpe vitāz
 eternā dicim?. vbi est sine sine felicitas. Nam
 si aia in penis uiuit eternis qb? et ipsi spiritus
 cruciabunt imūdi. mors est illa pot'etna qz
 vita. Nulla qpe maior et peior est mors. quā
 vbi nō morit' mors. Sed q aie natura p id q
 imortalis creata est sine qlicūqz vita esse non
 pōt. sūma mors eius est alienatō a vita dei in
 eternitate supplicij. Vitā igit' etēnā sine vllō
 sine felicitē. solus ille dat. q dat verā felicitatē
 Quā quō illi quos colit theologia ista ciuilib
 dare nō posse ouicti sūt. nō solū ppe ista t'palia
 atqz trena qd supiozib? qnqz libris ondim?. s;
 multo magis ppter vitā etēnā q post mortem
 futura est. q isto vno etiā illis coopātib? regi-
 mus colēdi nō sūt. Sed qm veternose cōsue-
 tudis vis nimis alto radices hz. si cui d ista
 ciuilib theologia respūda atqz vitāda paruz
 videoz disputasse. in aliud volumen. qd huic
 opitulante deo subiūgēdū est aim intendat.

Explicit liber sextus
Incipiūt ca. li. septimi

An cū in theologia ciuilib dinitatē nō eē ofsi-
 terit in selectis eā inueniri posse credēd fit. i.
 Qui sūt dij selecti et an ab officijs vllioz deo-
 rum hēant excepti ij.

Quā nulla sit rō q selectōe qzūdā deoz possit
 ondi cum multis inferiorib? excellētior admi-
 stratio depute tur. **ij**
 Melius actū cū dijs inferiorib? q nullis infra-
 mentur obprobrijs q cū selectis qzū tate tur-
 pitudines celebrant **ij**
 De paganoz secretioze doctrina phisicisqz
 rōnibus q dina natura fit **v.**
 De opinione varronis qua opinat? est deum
 aiam esse mundi. cū tū in ptib? suis hēat aias
 multas **vj.**
 An rōnabile fuit ianū t terminū in duo nomi-
 na separi **vij**
 Ob quā cām cultores iam bifrōtē imaginez
 qz iphi? finxerūt quā tū etiā quad:ifo: mē vi-
 deri volūt **vij**
 De iouis ptāte atz eiufd cū iano opatōe **ix**
 An iam t iouis recta discretio fit **x.**
 De agnatōibz iouis q nō ad multos deos. s;
 ad vnu eūdēqz referunt **xj.**
 Ad iupitē etiā pecunia nūcupat **xij.**
 Ad dū exponit qd saturn? qd ue fit gem? va-
 traqz doceat iupitē eē **xni.**
 De mercurij et martis officijs **xm.**
 De stellis qbusdā quas pagani suoz deoz
 noibus nūcupauerūt **xv.**
 De apolline et diana cetisqz selectis dijs. qd
 ptes mūdi esse voluerūt **xvj.**
 Ad etiā ipe varro opiones suas de dijs pni-
 ciauit ambiguas **xvij.**
 Ad credibilior cā fit q error paganitatis mo-
 leuerit **xvij.**
 De interpretatōnib? qb? colēdi saturni rō cō-
 minuat **xix.**
 De sacris eleusme **xx.**
 De turpitudie sacroz q libo celebrabāt. **xxj.**
 De neptuno et salacia ac venilia **xxij.**
 De terra quā varro deā eē ofirmat. eo q ille
 aimus mūdi qm opinat' deuz etiā hāc cor. pis-
 sui infimā pte per me et ei q vim dīnam ipar-
 tiatur **xxij.**
 De telluris cognoibus eozūqz significatōni-
 bus q etiā si erāt multarum rerum iudices nō
 multozum deozum debuerunt firmare opini-
 ones **xxm.**
 Quā interpretatōem de abschōe attidīs gre-
 coz sapientiū doctrina reperit **xxv.**
 De turpitudie sacroz mētis magne **xxvj.**
 De phisilogoz figmētis que nec veram dī-
 uinitatem colūt nec eo cultu q colenda ē ves-
 ra dinitas **xxvij.**
 Ad doctrina varronis de theologia in nulla
 sibi pte acorbet **xxvij.**
 Ad oia q phisilogi ad mūdū ptesqz ei? tēu-
 lerūt ad vnu verū deū fferre debuerūt **xxix.**
 Quā pietate discernat a creaturis creator.

nec p vnotot dij colant q̄t sunt opa vni⁹ au-
 toris. xxx.
 Quib⁹ ppe beneficijs dei excepta gñali largi-
 tate sectatores veritatis vtāt. xxxi.
 Ad sacramentū redēpcōnis xp̄i nullis retro
 tēpotib⁹ defuerit sempq̄ sit diūsis significat
 cōnib⁹ p̄dicatū. xxxij.
 Ad p̄solam xp̄ianā religionē manifestari po-
 tuerit fallacia spūum malignoz de hoim er-
 rore gaudentiū. xxxij.
 De libris nume p̄pili⁹ q̄s senat⁹ ne sacrozum
 cause quales in eis habebāt innotescēt iussit
 incēdi. xxxij.
 De p̄domātiā p̄ quā numa visis q̄bulbā de-
 monū imaginib⁹ ludificabat

Explicuit ca. li. vij.
 Incipit liber. vij.

Ca. i.

Oligenti⁹ me p̄uas ⁊ vetēs
 opiones veritati pietatis imi-
 micas. q̄s tenebrosis animis
 alti⁹ ⁊ tenaci⁹ diuturn⁹ hu-
 mane gñis error infixit euē-
 lere atq̄ extirpare conātē. et illi⁹ gr̄e q̄ h̄ vt
 verus deus p̄t p̄ meo modulo in ei⁹ adiuro-
 rio coopantē. in genia celeriora atq̄ meliora
 q̄bus ad hāc rē supiores libri satis supq̄ suffi-
 ciunt patient et eq̄nimitē ferre dēbūt. ⁊ p̄pter
 aliof nō putare supfluū qd iam sibi sentiūt nō
 necessariū. Multū magna res agit. cū vera
 et vere sancta dimitas quāuis ab ea nobis et
 huic quam nūc gerim⁹ fragilitati necessaria
 subsidia p̄teant nō tñ p̄pter mortalis vite et
 trāstio:ū vapores s̄ p̄pter vitā beatā q̄ nō nisi
 eterna est: q̄ rēda et colēda p̄dicat. Hāc dimit-
 tatē velut sic dixerim deitate nā ⁊ h̄ vto vt
 iam nrōs nō piget. et de greco exp̄ssus trāf-
 ferunt qd illi theoteta appellāt. hāc ḡ dimita-
 tem siue deitate nō eē in ea theologia quā ci-
 uis vocāt q̄ a marco varrone sedecim volū-
 bus explicata est. id est nō pueniri ad eterne
 vite felicitatē taliū deoz cultū. q̄les a ciuita-
 tibus q̄liter q̄ colēdi inliciti sūt. cui nō dum
 p̄suasit sextus liber quē p̄xime absoluim⁹. cuz
 istū fortitā legerit. qd de hac qōne expedien-
 da vlteri⁹ desidēt nō hēbit. Fieri em̄ potest
 vt saltē deos selectos atq̄ p̄cipuos q̄s varro
 voluit oplexus est vltimo. de q̄bus pax dixi-
 mus q̄s quā colēdos p̄ vitā beatā q̄ nō n̄ etē-
 na est op̄met. Quia in re nō dico q̄ faceti⁹ ait
 tertullian⁹ fortasse q̄ veri⁹. si dij selegunt vt
 bulbi. vtiq̄ ceti reprobi iudicant. Nō h̄ dico
 Video em̄ etiā ex electis selegi aliq̄s ad aliqd
 maius atq̄ p̄stanti⁹. Sic in militia cū tirones
 electi fuerint. ex hijs q̄s eligunt ad op⁹ aliqd

maius armoz. et cū eligunt in eccia q̄ siāt p̄-
 positi. nō vtiq̄ ceteri reprobant. cū oēs boni
 fideles electi merito nūcupent. Eligunt in edi-
 ficio lapides angulares. nō reprobatis cetis
 q̄ structure p̄tibus alijs deputant. Eliguntur
 vne ad vscendū. nec reprobant alie q̄s relin-
 quim⁹ ad bibēdū. Nō op⁹ est multa p̄currere
 cū res in apto sit. Quāobrem nō ex h̄ q̄ dij ex
 multis selecti sūt. vel is q̄ sc̄p̄ sit. vel eoz cultō-
 res. vel dij ip̄si vitupandi sūt. s̄ ai adūcēdus
 poti⁹ q̄nam isti sint ⁊ ad quā rē selecti vī deā
 tur.

Hos certe deos selectos varro vnius
 libri oexiōe omādat ianū. iouem. sa-
 turnū. geniiū. mercuriū. apollimē. mar-
 tem. vulcanū. neptunū. solē. orciū. libez p̄cem
 tellurē. cererē. iunonē. lunā. dianā. mmeruaz
 venerē. vestam. in q̄bus oibus ferme viginti
 duodecim mares. octo sūt seie. De cū numma
 vtz. p̄pter maiores in mūdo ammistratōnel
 selecta dīcunt an q̄ p̄lis magis innotuerunt
 maiorq̄ est eis cult⁹ exhibitus. si p̄p̄ea quia
 opa maiora ab hijs amistrant in mōdo nō eos
 inuenire debuim⁹ in illā q̄si plebeia nummūz
 multitudinē. minutis opuscul⁹ deputatā. Naz
 ip̄e p̄mū ianus cū puerpiū ocipit. vñ illa cun-
 cta opa sumūt exordium. minutatim minutis
 distributa numib⁹. aditū apit recipiēdo semi-
 Ibi est saturn⁹ p̄pter ip̄m semē. Ibi liber. q̄
 marē effuso seie liberat. Ibi libera. quā ⁊ libe-
 ram venerē esse volūt. q̄ hoc ibidē bñficiū cō-
 ferat seie. vt etiā ip̄a emissio semeliberet. oēs
 hij ex illis sūt. q̄ selecti appellant. Sed ibi ē ⁊
 dea mena. q̄ mēstruis fluozibus p̄st q̄uis io-
 uis filia tñ ignobilis. et hāc p̄uidētā fluozūz
 mēstruoz. in libro selectoz. deoz ip̄i iunoni
 idē auctor assignat que in dijs selectis et regi-
 na est. ⁊ h̄ rāq̄ iunolucina cū eadē mena p̄uis-
 gna sua eidē cruoz p̄fidet. Ibi sunt ⁊ duone-
 scio q̄ obscurissimi vitūnus et sentun⁹ quoz
 alter vitā. alter sensus puerpio largiunt. Et
 nimiz multo plus p̄stāt cuz sine ignobilissimi
 q̄ illi tot p̄ceres et selecti. Nā p̄fecto sine vi-
 ta et sensu. qd est illud totū qd muliebrī vtēo-
 gerit. nisi nescio qd abiectissimū limo ac pul-
 ueri opandū.

Que igit̄ cātot selectos deos ad hec
 opa minima opulit vbi a vitūno et
 sentino. quos fama obscura recōdit
 in h̄ munificētie p̄tōe supent. Cōfert enīz
 select⁹ ianus aditū. et q̄si ianuā semel fert se-
 lectus saturn⁹ semē ip̄m. ofert select⁹ liber ei-
 usdē seie emissionē vitis. ofert h̄ idēz libera q̄
 ceres seu venus est seie. Cōfert select⁹ iuno
 et hoc nō sola. s̄ cum mena filia iouis fluozes
 mēstruos ad ei⁹ qd oceptū est incrementum.

Et offert vitūnus obscurus et ignobilis vitay
ofert sentinobscuro et ignobilis sensum. **¶** Que
duo tāto illis reb⁹ pstantiora sūt et qnto ipsa
sa intellectu ac rōe vincunt. Sic em̄ q̄ ratioci
nant et intelligūt pfecto portiora sūt hīs q̄ si
ne intellēu atq; rōe vt pecora viuūt et sentiūt
ita et illa q̄ vita sensuq; sūt p̄dita hīs q̄ nec
viuūt nec sentiūt merito pferunt. Inter sele
ctos itaq; deos vitūnus viuificator et senti
nus sensificator magis hī debuerūt q̄ ianus
semis admissor et saturn⁹ semis dator vel sa
tor et liber et libera seim omotores vel emissō
res q̄ semia cogitare indignū est nisi ad vitā
sensuq; puenerint. **¶** Que mūera selecta nō dāt
a dijs selectis s; a q̄busdā incognitis et p̄ istō
rum dignitate ne glectis. **¶** Ad si rōdetur oim
initioꝝ ptātem habē ianū et iō illi etiā quod
apitur oceptui nō imerito attribui et oim se
minū saturnū et iō seiat oem q̄s hōis nō posse
ab eius opatoe scitūgi oim seim emittēdoꝝ
liber et libera et iō hīs etiā p̄esse q̄ ad substitu
endos hōies p̄mēt oim purgandoz et pariē
toꝝ iunonē et ideo eā non deesse purgationi
bus seiaz et partub⁹ hōim q̄rant qd rūtāt
de vitumno et sentino vtz et ipos velint ha
bere oim que viuūt et sentiūt ptātem quod si
ocedūt attēdāt q̄ eos sublimius locaturi sūt
¶ Nam semibus nasci in terra et ex terra est vi
uere aut atq; sentire etiā deos fiderios opi
nant. **¶** Si autē dicūt vitūno atq; sentino hōi
la attributa que in carne viuiscūt et sensib⁹
ammiculant. cur nō deus ille q̄ facit oia viue
re atq; sentire etiā carni vitam p̄bet et sensū
vniūsalī ope hōi mun⁹ etiam p̄tub⁹ tribuens
¶ Et quid opus est vitūno atq; sentino. Quod
si ab illo q̄ vite ac sensib⁹ vltet p̄hder hīs q̄ si
familis ista carnalia velut extrema et ima cō
missa sūt itane sūt illi selecti destituti familia
vt non inuenirēt q̄bus etiā ipsi ista omittēt
sed cui tota sua nobilitate qua vni sūt seligē
di op⁹ facē cū ignobilib⁹ cogere nē iuno se
lecta atq; regina iouisq; foroz et oīū. hec tū
iterduca est pueris et op⁹ facit cum deab⁹
ignobilissimis abona et adona. **¶** Si posuerit
et mētem deā que faciat pueris bonā mēte
etiā inter selectos ista nō ponit quasi q̄cquaz
mai⁹ p̄stati hōi p̄t. **¶** Domit autē iuno qz itēdu
ca est et domiduca quasi q̄c p̄stiter carpe
re et domū duci si mēs non est bona. **¶** Cū mēris
deam selectores isti inter selecta numia mime
posuerūt q̄ p̄fecto et mimerue fuerat p̄feren
da cui p̄ ista minuta opa pueroz memoriā
tribuerūt. **¶** Quis em̄ dubitet multo eē melius
habere bonā mētem q̄ memoriā quātūlibz in
gentē. **¶** Nemo em̄ malus est q̄ bonam hz mēte
Quidā vero pessimi mēoria sūt mirabili. **¶** tan

to peiores quāto min⁹ p̄nt qd male cogitāt
obliuisci. **¶** Et tū mimerua est int̄ selectos deos
mētem autē deā turba vilis opuit. **¶** Quid d̄
ture dicā qd de felicitate de q̄bus in q̄rto li
bro plurima iā diximus. **¶** Quas cū deas h̄ent
nullū eis locū inter selectos deos dare volue
runt vbi dederūt marti et orco vni effectori
mortiū alteri receptori. **¶** Cum igit in hīs mi
nutis opibus q̄ minutatim dijs plib⁹ distri
buta sunt etiā ipos selectos videam⁹ tāquā
senatū cū plebe paritē opari et inueniam⁹ a q̄
busdam dijs qui nequaq; seligēdi putati sūt
multa maiora atq; meliora amistrari q̄ ab ill
q̄ selecti vocant. restat arbitari non p̄p̄ pre
stantiores in mūdo amistratōes qz p̄oue
nit eis vt magis plis inorescēt selectos eos
et p̄cipuos nūcupatos. **¶** Vñ dicit etiā ipe var
ro qz dijs p̄sibus q̄busdā et deabus matrib⁹
sicut hōibus ignobilitas accessisset. **¶** Si ego se
licitas iō fortasse int̄ selectos deos esse nō de
buit qz ad istā nobilitatē nō merito s; fortui
tu puenerūt. saltē inter illos vlt potius p̄ illis
fortuna ponētur. quā dicūt deā non rōnabili
dispositōe s; vt teme acciderit sua cuiq; dol
na offerre. **¶** Hec in dijs selectis tenē apicem de
buit in q̄bus maxime quid possz oīdit. quādo
eos videm⁹ nō p̄cipua virtute non rōnabili
felicitate s; temeraria sicut eoz cultores d̄
la sentiūt. fortūe ptāte selectos. **¶** Nā et vir di
sertissim⁹ salustius etiā ipsos deos fortassis
attēdit cum dicēt. **¶** p̄fecto fortuna in om
ni re d̄natur. ea res cūctas ex libidie magis qz
ex vero celebrat obscuratq; **¶** Ad em̄ p̄nt inue
nire eāz cur celebrata sit ven⁹ et obscurata sit
virtus. quāq; abaz ab istis ofecrata sint nu
mina. nec opanda sint merita. **¶** Aut si hō nobili
tari meruit qd p̄les appetūt. p̄les em̄ venerem
appetūt qz virtutē. cur celebrata est dea mimer
ua et obscurata est dea pecunia. cum humano
in gñe p̄les alliciat auaricia qz p̄tia et in cūp
sis qui sūt atitificios raro inuenias hōiem qui
nō hēat artē suā pecuniaria mercede vena
lem. plurisq; p̄dāt semp p̄p̄ qd ali qd sit qm
id qd p̄pter aliud sit. **¶** Si ḡ insipies iudicō ml
titudis facta est deoz ista selectō. cur dea pe
cunia mimerue p̄lata nō est. cum p̄p̄ pecuniā
sint artifices multi. **¶** Si autē paucorū sapiētū
est ista distinctō. cur nō p̄lata est veneri et uul
cum eā lōge p̄ferat rō. **¶** Saltē certe vt dixi. ip
sa fortūa que sicut putāt q̄ ei plimum tribuūt
in oi re d̄natur. et res cūctas ex libidie magis
qz ex vero celebrat obscuratq; si tū in dos
valuit vt temerario iudicio suo q̄s vellet ce
lebraret obscuraretq; quos vellet p̄cipuum
locū habēt in selectis. q̄ in ipos qz deos taz p̄
cipue est ptātis. **¶** An vt illic eē nō posset. nihil

aliud etiā ipa fortuna nisi aduersam putanda est habuisse fortunā. Sibi ergo aduersata est. q̄ alios nobis faciēs nobilitate nō ē. **Ca. iij.**
O Ratule autē dñs istis selectis quibz nobilitatis et claritudis appetito: et eos diceret fortunatos. si nō eos magis ad iniurias q̄ ad honores selectos vidēt. Nam illā infirmā turbā ipa ignobilitas texit: ne obrueret obprobrijs. Adem? q̄dem cum eos videm? signētis hūanaz opionū p̄ctis in se opibus distributos: tanq̄z munitularios v̄dē aliū obductores. v̄l tanq̄z opifices in vico argētario: vbi vnū vasculū vt p̄f̄m ereat p̄ multos artifices trāsit cū ab vno p̄fecto p̄fici possz. S; alit nō putatū est opantiū multitudi osulendū. nisi vt singulas artis p̄tes cito ac facile disceret singuli: ne oīs in arte vna tarde ac difficile cogere esse p̄f̄cti. Verūtū vix q̄s quā repit deoz nō selectorum q̄ aliquo crimie famā traxit infames: vix autē selectoz q̄spiam q̄ nō in senotā otumelic insignis accepit. Illi ad istoz hūilia opa descendērūt. Isti in illoz sublimia cūa nō venerunt. De iano q̄dem nō mihi facile q̄c quā oc currit q̄ ad p̄brū p̄tineat et fortasse tal fuēt vt innocētius vixerit: et a facinoribz flagicijz q̄s moti? Saturnū fugientē benign? excipit. cū hospite p̄tē est regnū vt etiāz ciuitates singulas odēt iste ianiculū. ille saturniā. Sed isti in cultu deoz oīs de decoris appetito res. et vitā min? turpē inueniēt. eū in simula cri monstruosa deformitate turparūt. nūc euz bifrontē. nūc etiā q̄d isfontē tāq̄z geminū facientes. An forte voluerūt vt qm̄ plimi dij selecti erubescēda p̄petrādo amiserāt frōtē. q̄n to innocētiō: eēt. tāto frōtē osioz apparēt.

Ca. v.
Sed ipoz poti? iterp̄rat oēs phisicaf audiam? q̄bus turpitudinē miserrimi erroris velut altiō: is doctrine specie colorare conāt. Primū eas iterp̄rat oēs sic varro omēdat vt dicat antiq̄s simulacra deoz et insignia ornatusq; finxisse. q̄ cū ocula ad uertissent hñ q̄ adissent doctrine misteria. posent aiām mūdi ac p̄tes ei? id est deos veros aio vidē. quoz q̄ simulacra sp̄e hoīs fecerunt hoc vidē secutos. q̄ anim? mort aliū q̄ ei corpore hūano similitim? est immortal animi. tāqm̄ si vasa ponerent cā notādoz deoz et in liberti edē enozoz s̄stereēt quo significat vniuz p̄ id q̄d dēmet id q̄d otinet. ita p̄ simulacrū q̄d formā h̄et hūanā significari aiām rōnalē. q̄ eo velut vase nāfa soleat ista dēmeri. et nāfe deum volūt esse vel deos. Hec sūt misteria doctrine q̄ iste vir doctissim? penetrāuat. vñ in lucem istā p̄feriz. Sed o hō acutissime. num in

istis doctrine misterijs illā prudētiā p̄didisti qua tibi sobrie visū est q̄ hñ q̄ p̄mū pl̄s simū lacra ostiterūt: et metū dēpserūt ciuibz suis et errore addiderūt. castiusq; deos sine simulacris verēs obseruasse romanos. Vñ eni tibi fuerunt auctores. vt hec orta posteriores romanos dicē audēs. Nam et si illi antiq̄ssimi simulacra coluissent. fortassis totū istum sensū de simulacris nō ostiterūt. sed inuenissent. Vez timoris silentia p̄meres. et in huiuscemodi p̄niciosis vanisq; signētis misteria ista doctrine loquaci? et elati? p̄dicares. Aia tñ tua tam docta et ingeniosa. vbi te multū dolem? p̄ hec misteria doctrine ad deū sūmū. id est a quo facta nō cū quo facta est. nec ei? portio. s; ei? dicitio est. nec qui est oīm aia. s; q̄ fecit oēm aiaz quo solo illustrāte aia fit b̄ta si eius gr̄e nō sit ingrata. nullo mō potit puenire. Verum ista misteria doctrine q̄lia sint q̄neiq; p̄dēnda. q̄ sequunt onidēt. Faceēt interim vir iste doctissimus. aiām mūdi ac p̄tes eius esse veros deos. Vñ intelligit totā eius theologiā eā ipaz scz nātalē cui pl̄mū tribuit. vsq; ad aie rōnalis naturā se extēdē potuisse. De naturali ei paucissima p̄loquit in libro isto in quo videbim? vtz p̄ interpretat oēs phisicaf ad hāc naturalē possit referre et ciuile quā de dijs selectis vltimā sc̄p̄te. Ad si potuerit. tota naturalis erit. Et q̄d opus erat. ab ea ciuile tanta cura distinct. oīs abiuē. Si autē recto discrimie sepata est. q̄n nec ista vera est que illi nātalē placet. puenit em̄ vsq; ad aiām nō vsq; ad verum deū q̄ fecit et aiām. quāto est abiectior et falsior ista ciuile que maxime circa corporuz occupata est natura. sicut ipz interpretatōnes ei? ex q̄bus q̄dam ne cessaria cōmemorate me optet tāta ab ip̄s exq̄site et enuclate diligētia demonstrabit.

Ca. vi.
Dicit ḡ idē varro adhuc de naturali theologia p̄loq̄ns. deuz se arbitrari esse aiām mūdi que greci vocant colmon. et hūc ip̄m mūdū esse deū. s; sicut hoīem sapiētē cū sit ex corpore et aio. tñ ab aio dici sapientē. ita mūdū deū dici ab aio. cū sit ex aio et corpore. Hōc vidē. quoq; mō vnū d̄fiteri deū s; vt pl̄es etiā introducat adiuēgit mūdū diuīdī in duas p̄tes celū et terrā. et celū bifariū in ethera et aera: et aera vero in aquā et humuz e q̄bus sūmū eēt ethera. s; m̄ aera. terciū ex aq̄ infimā ēram. quas oēs p̄tes q̄tuor animarum eēt plenas in ethere et aere immortalū. in aq̄ et terra mortaliū a sūmo autē circūitu colū vsq; ad circūlū lune. ethere as animas esse ast et ac stellās eos celestes deos nō mō intelligi eēt s; etiā vidēti inter lune vero girū et nimbuz ac ventoz cācumina aerias esse animas. sed

eas animo nō oculis videri et vocari heros et lares et gemos. **H**ec est vicz et breuic in ista p̄ locute de p̄posita theologia natural q̄ nō huic t̄m̄ sed multis p̄bis placuit. de q̄ tūc diligēti us differendū est cū de ciuili quātuz ad deos selectos attinet. opiculāte deo vero qd̄ istat impleuro

Ca. vii.
Ianus igit̄ a quo sumit exordiū. q̄ro q̄nam sit. **R**ūter. Mūdos est. **H**ecul̄ hec plane est. atqz apta r̄tio. **C**ur ḡ ad eum dicunt̄ rerū initia p̄tinere. fines vero ad alterz que terminū vocāt. **N**ā p̄p̄ initia et fines duobz istis dijs duos mēses p̄hibēt debi catos p̄ter illos decē q̄bus vsqz ad decēbz caput est marti⁹. ianuariū iano. februariuz ē minio. **I**deo f̄m̄ m̄a l̄a eodē mense februario ce lebzari dicūt. cum sit sacrū purgatorū qd̄ vocant febz. vnde mensis nomē accepit. **N**ūq̄ ergo ad mundū q̄ ianus est. initia rez perti nent. et fines non p̄tinēt vt alter illis deus p̄ficere. **N**onne oia que in h̄ mūdo fieri dicunt in hoc etiā mūdo t̄minari fatē. **H**ue ē ista vā nitas in ope illi dare p̄tātē dimidiā. in simula cro faciē duplā. **N**onne istū bifrontē m̄to ele gant⁹ interpretant̄. si eūdē et ianū et t̄minū dicent̄. atqz initijs vñā faciē. sinibz alterā da rent. qm̄ q̄ opatur vtūqz bz intēdē. **I**n oīem̄ motu agnitōnis sue q̄ nō respicit̄ initū. nō p̄spicit̄ finem. **V**n̄ necesse est a memoria respici ente p̄spiciēs onectat̄ inentio. **N**ā cui exci/ derit quod cepit. q̄uo finiat non inueniet. **N**ō si vitā beatam in hoc mūdo ichoare putaret extra mūdū p̄fici. et iō iano id est mundo solā initioz tribuerēt p̄tātē. p̄fecto ei p̄poneret terminū. eūqz ab dijs selectis nō alienaret. **Q**̄ etiā nūc in istis duobz dijs cū initia rerum t̄paliū sineqz tractant̄ terminū dari debuit plus honoris. **M**aior em̄ leticia est. cum res q̄ qz p̄ficiēt. **S**ollicitudis aut̄ plena sūt cepra do nec p̄ducant̄ ad finē. que q̄ aliq̄d̄ incipit ma xime appetit. intēdit. expectat. exoptat. nec de re ichoat a nisi terminē exultat

Ca. viij.
Ed iam bifrontis simulacri interpreta tio p̄ferat̄. **D**uas eū facies an̄ et̄ro habē dicūt q̄ b̄iat⁹ n̄ cum os apimus mūdo filis videat̄ vñ et palatū greci vranon appel lant. **E**t nōnulli inq̄t̄ poete latine celū vocau runt palatū. a quo b̄iatū oris et foris eē addi tum ad dētes versus. et introrsus ad fauces **E**cce quo p̄ductus est mūd⁹ p̄p̄ palati n̄i vo cabulū. vel grecū vel poeti cū. **Q**uid autez b̄ ad aiām. qd̄ ad vitā eternā. **P**rop̄ solas sal uas colat̄ h̄ deus. q̄bus p̄im̄ glutid̄is. p̄tim spūēdis sub celo. partim palati vtraqz p̄adit̄ ianua. **Q**uid est porro absurd⁹ q̄s in ip̄o mū

do nō inuenire duas ianuas ex aduerso fitas p̄ q̄s vñ admittat ad se aliq̄d̄ itro velemittat a se foras. et de n̄o ore et guttore quoqz similitu d̄mē mundus nō h̄z. velle mundi simulacrz oponere iano p̄pter solum palatū et̄ similitud̄i nemianus nō h̄z. **C**um vero eum faciūt qd̄ d̄i frontē et ianum geminū appellāt ad q̄uo: mun di ptes hoc interpretat̄ quasi aliquid expectet mund⁹ foras. sicut p̄ oēs facies ianus. **D**eim̄ de h̄ ianus est mund⁹ et mund⁹ q̄uo: p̄tibus ostat. falsū est simulacrz iani bifrontis. **A**ut si p̄pterea rez est q̄ etiā noie orientis et occidē tis totus solet mund⁹ intelligi. nunq̄d̄ cū du as ptes alias noiam⁹ septentrionis et austru ficut illum qd̄ bifrontē dicunt geminū ianū ita q̄lquā geminū d̄icēz est mund⁹. **N**ō h̄nt omi no vnde quatuor ianuas que intr̄antibz et exe untibus pateāt interptent̄ ad mundū filitudi nem sicut d̄ bifronti qd̄ dicent̄ saltē in ore ho mis inuenerūt nisi neptun⁹ forte subueniat et porrigat pisces **C**ui p̄pter b̄iatū oris et gue turis etiā dextera et sinistra fauces patēt **E**t t̄n̄ hanc vanitatez p̄ tot ianuas nulla effugit aia nisi q̄ audit veritate dicentē. **E**go sum ia nua

Ca. ix.
Quem autē qui etiā iupit̄ d̄i quem velint itel ligi expo nāt. **D**e⁹ est inq̄nt̄ bis p̄tatez cāz q̄bus aliquid sit in mundo. **H**oc q̄z magnum sit. nobilissimus virgilij versus ille testat̄. **F**ē lix qui potuit. rez cognoscē cās. **S**ed cur ei p̄ponit̄ ianus. **H**oc nobis vir ille acutissimus doctissimusqz r̄ndeat. **C**ū penes ianū inquit sūt p̄ma. penes ioues sūma. **M**erito ḡ rex oim̄ iupiter habet. **P**rima em̄ vincunt̄ a sūmis qz licet p̄ma p̄cedūt t̄pe sūma supant dignitatē. **S**ed recte hoc dice rez. si factoz p̄ma dis cernerent̄ et sūma. sicut initū facti est p̄ficiēci sūmum puenire. initū facti. inceptio discēdi sūmū pceptio doctrine. ac sic in oibus prima sunt initia. sūmiqz sunt fines. **S**ed iā hoc ne gocū inter ianū terminūqz discussum ē. **C**au se autē que dan̄ ioui efficiētia sūt nō effecta. neqz vllō mō fieri pōt vt vel tpe pueniāt a fa ctis initijsue factoz. **S**p̄m̄ por est res q̄ fac q̄ illa que sit. **Q**uapropt̄ si ad ianū p̄tinēt̄ in iti a factoz. nō iō p̄ora sūt efficiētibz caus̄. q̄s ioui tribuūt. **S**icut em̄ n̄l̄ sit. ita n̄l̄ inchoat̄ ut fiat. qd̄ nō faciēs cā p̄cesserit. **H**unc sane de um penes que sunt oēs cāe factoz oim̄ natu rarum. naturalūqz rez. si iouē p̄tī appellat̄ et tantis otumelijs tanqz scelestis criat̄ oibz. eolunt. deteriore sacrilegio sese obstringunt. qz si p̄sus nullum putaret deum. **V**nde fatie us eēt eis alium aliq̄ iouis hoie nuncupare dignum turpibz et flagitiosis honoribz supposito vano figūto. qd̄ poti⁹ blasphemare ē

ficut faturno d: suppositus lapis quez p filio
 deuoraret. qd istu deum dicere. r tonatem et
 adulterantē r totum mundū regentem. r per
 tot supra diffuētē r naturaz oim natura
 sumqz rez causas sumas habentem. et suas
 causas bonas non habentem. Deinde qro que
 iam locum inter deos huic ioui tribuant si ia
 nus est mūdus. Deos enim veros aiā mūdū
 ac partes eius iste dfiniuit. ac p hoc quēqd
 hoc non est. non est vtiqz fm istos ver9 deus
 Num igit dicitur sūt iouem aiā mundi. vt
 ian9 sit corp9 eius. id est iste visibilis mūdus
 hoc si dicitur. non erit quemadmoduz ianum
 deum dicāt. quoniā mundi corpus non ē de9
 vel secundū ipos. sed anima mūdi ac partes
 eius. Vnde aptissime idem dicit deum se arbi
 trari esse animā mundi. r hūc ipm mūdus esse
 deum. sed sicut hominē sapientē cuz sit ex ani
 mo et corpore tamē ex animo dicit sapientem
 ita mundū deum dicit ab animo cum sit ex ani
 mo r corpore. Solum itaqz mūdi corpus non
 est deus. sed aut sola anima eius aut siml cor
 pus et animus. ita tamē vt non sit a corpore
 sed ab animo deus. Si ergo ianus est mūdus
 et deus est ianus. nūquid iouem vt de9 eē pos
 sit aliqua partē iam esse dicitur sūt. Mag em
 ioui vniuersū solēt tribuere vnde est illud. io
 uis omnia plena. Ergo r iouem ut deus sit. et
 maxime vt rex deorum non alium pnt existia
 re qz mundū. vt dijs ceteris fm istos suis pri
 bus regnet. In hāc sentētiam etiam quosdā
 versus valerij forani exponit idem varro. i eo
 libro quem seorsum ab istis de cultu deorum
 scripsit. q versus hij sūt Iupit oipotēs regū
 rerūqz deūqz. Progenitor genitrixqz deum
 de9 vnus et omnis. Exponunt aut eodem li
 bro ita vt cum marē existimarēt qui semen es
 mitteret femiam q accipet. iouemqz eē mun
 dum r eū omnia semia ex se emittere. et i se re
 cipe. Quia causa inqt scpsit foran9 iupit pro
 genitor genitrixqz nec minus cum causa vnū
 et omnia idem esse. Mūdus em vnus. r i eo vno
 oia sūt.

Ca. x
Quam ergo r ian9 mūdus sit. r iupiter
 mūdus sit. vnusqz sit mūd9 quād duo
 dij sunt ian9 r iupit. Quare seorsū ha
 bent tēpla seorsū aras. diūsa sacra. d issimilia
 simulacra. Si pterea q alia vis est pmodi
 orū. alia carū. et illa iam. illa iouis nomē acce
 pit. nunqd si vnus homo in diūsis reb9 duas
 beat ptates. aut duas artes. qz singulaz diū
 sa vis est. id duo iudices aut duo dicunt arti
 fices. Sic g r vn9 deus cū ipse habeat ptates
 pmodioz. ipse carum. num ppter hoc illū du
 os deos eē necesse est putari. qz pmodia cau
 seqz res due sūt. Quod si hoc iustū putat etiā

ipm iouem tot deos esse dicāt. quōtqz ei co
 gnomina ppter multas ptates dederūt. qm
 res oēs ex qbus illa cognomia sūt adhibita
 multe atqz diūse sūt. ex qbus pauca dmmō
 ro

Ca. xi
Dixerūt eū victorē. inuictū. opitū. um
 impulsorē. statorē. centūpedem. supi
 nale. tigillū. alimū. ruminū. r alia que
 psequi longū est. De caūt cognoia iposuerit
 vni deo. ppter cās ptatesqz diūsas. nō tamen
 ppter tot res etiā tot deos esse coegerit. Ad
 oia vinceret a neie vinceret. q opē indigēti
 bus ferret. q hēret impellēdi. statuēdi. stabili
 endi. resupinādi. ptatem. q tanq̄ tigill9 mū
 dum ofine at ac sustinēt. q aleret oia q ruma
 id est māma alēt aialia. In hij9 vt adūtimus
 qdam magna sūt. qdā exigua. et tū vn9 vt: a
 qz facē pbite. Puro in se ipm qora esse cās
 rez atqz primordia. ppter quas res vnū mū
 dum duos deos eē voluerūt. iouē atqz ianū
 q demere mundū. et māma dare aialib9. nec
 tū ppter hec opa duo tam lōge in se vi et di
 gnitate diuersa duo dij esse opulsi sunt. sed v
 nus iupit ppter illud tigillus ppter hoc rum
 mus appellat. est. Nolo dicē q aialibus mam
 mā ptere sugentib9 magis iunonē potuit di
 cere qz iouē pferim cū eēt etiā dsua rumina
 q in hoc op9 adiutorū illi famulatūe pteret
 Cogito em posse rūderi r ipam iunonē nihil
 aliud eē q iouē fm illos valerij forani versus
 vbi dcm est. iupit oipotēs regū rerūqz deum
 qz pgenitor genitrixqz deū. Quare g dicitur
 est r rumin9. cū diligēt9 fortasse qrentib9 eē
 ipse inueniāt etiā illa rumina. Si em maiesta
 ti deoz recte videbat indignū vt in vna spī
 ca alter ad curā geniculi. alter ad folliculi p
 tineret. quāto est indign9 vnā rem infimam
 id est vt māmis alant aialia duoz deoz po
 testate curari. quoz sit vn9 iupit rex ipse cum
 etoz. et hoc agat vt nō saltē cū diuge sua s3
 cum ignobili nescio qua rumina. n quia ipse ē
 etiā ipa rumina rumin9 fortasse p sugētib9
 matib9 rumina pfemis. Dicerē qpe noluisse
 illos ioui femimū nomē imponere. nisi r in it
 lis verb9 pgenitor genitrixqz diceret. r in it
 ter ei9 alia cognoia legerē q etiā pecunia vo
 careē quā deā inē illos munuscularios inueni
 mus. et in quarto libro omēoz aum9. S3 cuz
 et mares et femie habeāt pecuniā. cur non et
 pecunia r pecuni9 appellat9 sit sicuti rumina
 et rumin9 ipsi viderint.

Ca. xii
Quam vero elegans ratiōe hui9 nois
 reddiderūt. et pecunia inqunt voca
 tur q ei9 sūt oia. Magna ratiōe z
 dini nois. immo vero ille cui9 sūt omnia vilissi
 me r otu meliōssime pecunia nūcupat. Ad oia

em que celo et terra continent quod est pecunia in omnibus omnino rebus. que ab hominibus nomine pecunie possidentur. Sed nimirum hoc auaritia ioui nomen imposuit ut quisquis amat pecuniam non quemlibet deum. sed ipsum regem omnium sibi amare videatur. Longe autem aliud esset. si diuitie vocaretur aliud namque sunt diuitie aliud pecunia. Nam dicimus diuites. sapientes. iustos. bonos. quibus pecunia vel nulla vel parua est. Magis enim sunt virtutibus diuites per quas eis etiam in ipsis corporalium rerum necessitatibus satis est quod adest. pauperes vero auaros semper inbiantes et egentes. Quamlibet enim magnas pecunias habere possunt sed in eorum quantacumque abundantia non egerent non possunt. Et deum ipsum verum recte dicimus diuitem. non tamen pecunia sed omnipotentia. Dicitur itaque et diuites pecuniosi sed interius egerent si cupidi. Item dicunt pauperes pecunia carere. sed interius diuites si sapientes. Quales ergo ista theologia debet esse sapienti. ubi rex deorum eius rei nomen accepit quam nemo sapiens concupiuit. Quanto enim facilius si aliquid hac doctrina quod ad vitam pertinet eternam salubriter discere. deus mundi rector non ab eis pecunia. sed sapientia vocaretur. cuius amor purgat a fordidibus auaricie. hoc est ab amore pecunie. **Ca. xiiij**

Sed quid de hoc ioue plura ad quem fortasse ceteri referendi sunt. ut ianis remaneat deorum opinio plurimorum cum hic ipse sit omnes. siue quando partes eius vel potestates eius existimant siue cum vis aie quam putat per cuncta diffusam. ex partibus molis huius in quas visibilis mundus iste consistit. et multiplici administratione nature que si plurius deorum nomina accepit. Quid est enim et saturnus. vnus inquit de principibus deus penes quem sacrorum omnium dominatus est. Nonne expositio versus illoz valerij foran sic se habet. iouem esse mundum. et eum omnia semina ex se emittere et in se recipere. Ipse est igitur penes quem rationum omnium dominatus est. Quid est genius. Deus inquit qui prepositus est ac vim habet omnium rerum signedarum. Quem alium hanc vim habere credunt. quod mundum. cui dictum est iupiter progenitor genitrixque. Et cum alio loco genium dicit esse vniuersum cuiusque animum rationale. et ideo esse singulos singulorum. talem autem mundi animi deum esse ad idem vtiq; reuocat. ut tanquam vniuersalis genius ipse mundi animus esse credatur. Hic est igitur que appellat iouem. nam si omnis genius deus et omnis vniuersi animus genium. se queat ut sit omnis vniuersi animus deus. quod et ipsos abhorere absurditas ipsa compellit. restat ut eum singulariter et excellenter dicatur deum genium. quez di-

cunt mundi animus ac per hoc iouem

Mercurium vero et martem quomodo referent ad aliquas partes mundi et opera dei que sunt in elementis non inueniunt. et ideo eos saltim operibus hominum preposuerunt. sermocionandi et belligerandi ad ministratos. Quorum mercurius. si sermonis etiam deorum potestate gerit ipse quoque regi deorum dominat. si huiusmodi arbitrium iupiter loquitur aut loquendi ab illo accipit facultatem. quod vtiq; absurdum est. Si autem illi humani tantum sermonis potestas tributa perhibetur. non est credibile ad lactandos mamma non solum pueros sed etiam pecora vnderumque cognominat. est iouem descendere voluisse. et curam nostram huiusmodi qua pecoribus antecellimus ad se pertinere noluisse. ac per hoc idem ipse est iouis atque mercurius. quod si sermo ipse dicitur esse mercurius sicut ea que de illo interpretantur ostendunt. nam idem mercurius quasi medius currens dicitur appellatus. quod sermo currat inter homines medius. ideo hermes grece quod sermo vel interpretatio que ad sermonem vtiq; pertinet hermenia dicitur. ideo et mercurius preesse. qui amter vendentes et ementes sermo sit medius alas eius in capite et pedibus significare volucrum ferre per aera sermonem nuncium dictum. quonia per sermonem omnia cogitata enunciant. si ergo mercurius ipse sermo est. etiam ipsis confidentibus deus non est. sed cum sibi deos faciunt eos qui demones sunt. inmundis supplicando spiritibus possident ab eis qui non dii sed demones sunt. Item quia nec marti aliquod elementum vel partes mundi inuenire potuerunt ubi ageret opera quasi acumque nature. deum belli esse dixerunt. quod opus est hominum et optabile non est. Si ergo pacem perpetuam felicitas daret. mars quod ager non haberet. Si autem ipsum bellum est mars. sic sermo mercurius. vtiq; manifestum est quod non sit deus. tam non sit et bellum quod vel falsi vocetur deus.

Nisi forte illi stelle sunt hij dii. quos eorum appellauit nominibus. Nam stella quam am vocat mercurium quam et itidem martem si ibi est et illa quam vocat iouem. Et tamen eis mundus est iouis. Ibi est quoniam vocat saturnum. et tamen ei datur non per uiam subam omnium vicum seim. Ibi est et illa omnium clarissima que ab eis appellatur venus. et tamen eadem venerem esse et lunam voluit quous d' illo fulgentissimo sidere apud eos tanquam d' malo aureo iuno venusque ostendat. lucifera ei quod datur venis quod datur dicitur esse iunonis si ut solis venus viciat. Nam multo plus eam stellam veneri tribuunt. ita ut vix eorum quod repiat. quod aliud opiet. quod autem non rideat cum regem eius iouem dicat. quod stella eius ab stella veneris tanta vincitur claritate. Tanto enim esse debuit ceteris illa fulgentior. quanto est ipse potentior.

Rident iō sic videri. q̄ illa que putat̄ obscurior: supior est atq; a tris lōge remotior. Si supior locū maior dignitas meruit. quare saturn⁹ ibi est. ioue supior. An vanitas fabule que regē iouē facit nō potuit vsq; ad sidera puenire. et q̄ non valuit saturnus in regno suo neq; in capitolio. saltē obtinere est pmissus in celo. Quare autē ian⁹ nō accepit aliq̄m stellam. Si p̄terea q̄ mūdus est et omēs illa sūt. et iouis mūdus est. et h̄z tñ. An iste cām suā opposuit vt potuit. et p̄ vna stella quā non habet inter sidera. tot facies accepit in terra. Deinde si p̄ter solas stellas mercuriū et martem ptes mūdi putat̄ vt eos deos h̄re possint q̄ vtiq; sermo et bellū non sūt ptes mūdi. sed actus hoim cur arieti et tauro et cācro et scorpiōni. ceterisq; h̄mōi que celestia signa nūciant. et stellis non singulis s; singula pluribus ostant: supiusq; istis in motus celo phibent collocata. vbi ostantior motus in erabile meatum siderib; p̄bet. nullas aras. nulla sacra. nulla templa fecerūt. nec deos nō dico inter hos selectos. sed ne inter illos q̄dez quasi plebei obhabuerūt.

Ca. xvj.
Hollinē quāuis dinatorem et medicum velint. tñ vt in aliqua pte mūdi stauerent. ipm etiā solem eē dī. erūt dianāq; germanā eius filiter lunam. et viarū phidem. vnde et virginē volūt q̄ via nihil pariat. et iō ambo sagittas h̄re. q̄ ipa duo sidera de celo radios terras vsq; ptendant. Vulcanum volūt ignem mūdi. neptunū aq̄s mūdi. di. dī. patrē hoc est ozcū. et ienā et infimam ptem mūdi. Liber et cererē pponūt semibus vel illum masculinis illam femininis. vel illuz liquori illā vero ariditati feminū. Et hoc vtiq; totū referē ad mūdū id est ad iouē q̄ p̄terea dī. est p̄genitor genitrixq; q̄ omnia femina ex se emitteret et in se recipet. q̄ q̄dez etiā m̄em magnā eandē cererē volūt. quam nihil aliud dicūt esse. q̄ terrā eāq; phibent et iunonē. et iō ei sedas causas repp̄ tribuit euz tñ ioui sit dī. p̄genitor genitrixq; deuz. q̄ fm eos totus ip̄e mūd⁹ est iouis. Meruā et qui eam humanis artib; p̄posuerūt. nec mouerunt vel stellā vbi eam ponerēt eandē vel sūmum ethera vel etiā lunam esse dixerūt. Vestam q̄z ip̄am p̄terea deaz maximā putauerunt q̄ ipa sit terra. quāuis ignē m̄di leuiorē q̄ ptinet ad vsus hoim faciles. nō violētiores qualis vulcāne est. ei deputādū esse crediderunt. Ac p̄ hoc omēs istos selectos deos hūc esse mūdū volunt. in q̄busdā ptes eius in quibusdā vniuersū. vniuersum sicut iouem. ptes eius vt genuim. vt m̄em magnā. vt soles vt lunam vel poti⁹ apollinē et dianā. et aliq̄a.

do vnum deū res plures. aliq̄m vnam rez deos p̄tes faciūt. Nam vn⁹ deus res p̄tes sicut ip̄e iupit. Et mund⁹ em̄ tot⁹ iupit. et solū celus iupiter. et sola stella iupit habet et dī. Itēq; iuno sedarum cāz dīa. et iuno aer. et iuno terra. et si venerez vincēt iuno stella. Sicut mimerua sūm⁹ ether. et mimerua eadē luna. quaz eē in etheris infimo limite existimāt. Pnā vero rem deos p̄tes ita faciūt. et ianus est mundus et iupit. sicut et iuno est terra. et m̄ magna et ceres.

Ca. xvij.
Et sicut hec q̄ exempli grā omemoraui. ita cetera nō explicat. sed potius simplicat. sicut ip̄e p̄ter abunde opio mis impulit. ita huc atq; illuc. hinc atq; illinc insiliūt et resiliunt. vt ipse varro de oibus dubitare q̄z aliq̄d affirmare maluerit. Nā triū extremoz p̄mū de dijs certis. cum absoluisset libz. in altero de dijs incertis dicere ingressus ait. Cū in h̄ libello dubias de dijs opiniones p̄fuerō. rephēdi non debeo. Qui em̄z putabit iudicari optere et posse. cum audiēt facie ip̄e. Ego citi⁹ p̄dici possum vt in p̄mo libro que dixi in dubitacōem reuocēt. q̄z in h̄ quē scribā. oia vt ad aliquā dirigā summam. Ita nō solū istum de dijs incertis. sed etiā illud de certis fecit incertuz. In tercio poro isto de dijs selectis. postea q̄z p̄locut⁹ est. qd̄ ex naturali theologia p̄loqundū putauit igrefurus h̄z ciuilis theologie vanitates et insanias medaces. vbi eū nō solū non ducibat veritas rerū. s; etiā maior p̄mebat auctas. d̄ dī. in q̄t ppli romani publicis q̄bz edes dedicauerunt. eosq; plurib; signis ornat⁹ notauerūt. in hoc libro scribā. s; vt xenophanes colophonius scribit. qd̄ putem nō qd̄ orēdam ponaz. Nois est em̄ hec opinari dei scire. Cerū igit non optere s; nec firmissime creditaz. sed opinataz. et dubitandaz sermone trepidus pollicet. dī. dī. rufea que ab hoibus instituta sūt. Neq; em̄ sicut sciebat eē mūdū. esse celū et terrā celū siderib; fulgidū etiā semib; fertilem atq; h̄mōi cetera sic h̄c totam molez aq̄ naturā vī quadā inuisibili ac p̄potēti t̄gi ad ministrari certa animi stabilitate credebatur ita poterat affirmare de iano q̄ mūd⁹ ip̄e esset aut de saturno inuenire quō et iouis pat̄ esset et ioui regnāti subdit⁹ factus ess; et cetera talia.

Ca. xvij.
Debit h̄oies fuisse et vnicuiq; eorum ab hijs q̄ eos adulatō deos esse voluerunt. ex eo ingenio morib; actibus casibus sacra et solētia ostenta. atq; hec paulatim p̄ aias hoim demonū similes et ludicratum rerum auidas irrepēdo longe lateq; vulgata.

ornatib⁹ ea mēdacijs poetarū et ad ea falla
cibus spiritib⁹ seducētib⁹. Facili⁹ em̄ fieri po-
tuit vt iuuenis impi⁹ vt ab ipio p̄e m̄fici me-
tue ns. et auīdus regnī p̄em pellēt regno. q̄
id quod iste interpretat̄. id eo saturnū patres a
ioue filio sup̄atū quod ante est cā que p̄met
ad iouē. q̄ semē q̄d p̄met ad saturnū. Si em̄
hoc ita eēt nunq̄ saturn⁹ p̄o: fuisset. nec p̄a
iouis esset. Semp̄ em̄ semen causa p̄cedit. nec
vnq̄ gn̄atus ex femine. Sed cū conant̄ vanif-
simas fabulas siue hoīm res gestas. velut na-
turalib⁹ interpretatōib⁹ honorare. etiaz ho-
mines acutissimi tātas patiunt̄ angustias. ut
eorū quoq; vanitatē dolere cogamur

Ca. xix.
Saturnū inq̄t dixerūt que nata ex eo
essent solitū deuorare. q̄ eo semia vñ
nascerent̄ redirēt. et q̄ illi p̄ ioue gleba obic-
ta est deuorāda. significat inq̄t manib⁹ hūa-
nis obrui ceptas serēdo fruges antequā vti-
litas arādi esset inuēta. Saturnus ḡ dici de-
buit ip̄a terra. nō semia. Ip̄a em̄ quodāmodo
deuorat que genuerit. cū ex ea nata semia in
eam rursus recipiēda redierint. Et q̄ p̄ ioue
accepisse d̄ glebā. q̄d hoc ad id valet quod
manib⁹ hoīm semē gleba cooptū est. Nunq̄d
iō nō est vt cetera deuorātū. q̄d gleba cooptus
est. Ita em̄ hoc d̄m est quasi q̄ glebas oppo-
sūt semē abstulerit. sicut saturno p̄bitent ob-
lata gleba ablatū iouē. ac nō poti⁹ gleba se-
men ap̄iēdo. fecerit illud diligētī⁹ deuorari.
Deinde isto mō semē est iupit̄ nō semis causa
quod paulo an̄ dicebat̄. S; q̄d faciāt hoīes
q̄ cū res stultas interpretant̄ nō inueniūt quid
sapient̄ dicat̄. Falcē b; inq̄t p̄pter agricultu-
ram. Cetero illo regnāte nōdū erat agricultura
et iō p̄ora ei⁹ t̄pa p̄bitent̄. sicut idē ip̄e fabul-
las interpretat̄. q̄ p̄mi hoīes ex hīs viuebāt se-
mibus. q̄ t̄ra sp̄ote gignebat̄. An falces scep-
tro p̄bito accepit. vt q̄ p̄mis t̄pibus rex fūat
ociosus. filio regnāte fieret oparius laborio-
sus. Deinde iō dicit a q̄busdā pueros ei soliti
tos imolari. sicut a penis africanis. et a q̄busdā
etiā maiores. sicut a gallis. q̄ oīm seminū op-
timū est genus hūanum. De hac crudelissima
vanitate. q̄d opus est plura dicē. Hoc poti⁹
aduertam⁹ atq; teneam⁹. has interpretatōes
nō referri ad deū v; vñ uā in corpoream incom-
mutabilēq; naturā a quo vita in cēnis beata
poscēda est. S; eaz eē fines in reb⁹ corp̄alib⁹
t̄palib⁹ mutabilib⁹ atq; mortalib⁹. Quod ce-
lum inq̄t p̄em saturn⁹ castrasse in fabul⁹ d̄ b;
significat penes saturnū nō penes celū semē
eē diuinū. ac p̄pterea q̄ntū intelligi dāt. quia
nihil in celo de seib⁹ nascit̄. Sed ecce saturnus
fi celi est filius. iouis est filius. Celum em̄ est

louē. inuābiliter et diligenter affirmat. Ita
ista que a veritate nō veniūt. plerūq; et nullo
impellēte seip̄a subuertūt. Chronon appella-
tum dicit. q̄d greco vocabulo significat tem-
poris spaciū. sine quo semen inq̄t nō pōt esse
fecūdum. Nec et alia de saturno multa dicunt̄
et ad semē oīa referunt̄. S; saltem saturn⁹ se-
minibus cum tāta ista p̄tate sufficeret. Quis
ad hec diu alij requirunt̄. maxime liber et libēa
id est ceres. De quibus rursus quod ad semē
attinet tanta dicit q̄si de saturno nō dixerit.

Ca. xx.

Cereris aut̄ sacris p̄dicat̄ illa eleusina que
apud at̄heniēses nobilissima fuerūt. de quib⁹
iste nihil interpretatur. nisi quod attinet ad fru-
mentū quod ceres inuenit. et ad p̄serpinā q̄m
rapiente orco p̄didit. et hanc ip̄am dicit signi-
ficare fecūditatē seminum. q̄ cum defuisset
quodam tēpore. eademq; sterilitate terra me-
reret. exortam eē opinionē q̄ filiam cereris
id est ip̄am fecunditatē que a p̄serpēdo pro-
serpina dicit̄ esset orcus abstulerat. et ap̄d in-
feros detinuerat. que res cum fuisset luctu pu-
blico celebrata quia rursus eadē redijt fecū-
ditas p̄serpina reddita exortam eē leticiam
et ex hoc solēnia constituta. Dicit deinde mul-
ta in misterijs eius tradi. que nisi ad frugum
inventionem nō p̄tineant

Ca. xxi.

Ant vero liberi sacra que liq̄dis semib⁹. ac p̄
hoc nō solū liquorib⁹ fructū. quoq; quodā-
mō p̄matū vinū tenet. verū etiam seibus aia-
lium p̄fecerūt. ad quāturpitudines pue-
nerūt piget quidē dicē p̄pter sermo nis logi-
tudinem. S; p̄pter istoz sup̄bam hebetudines
non piget. Inter cetera q̄ p̄tinentē q̄m mul-
ta sunt cogor. in italie op̄etis q̄dam dicit sac-
liberi celebrata cum tāta licentia turpitudis
vt in eius honorem pubenda virilia colerent̄
non saltem aliquantum verecundioze secreto
sed in propatulo exultante nequicia. Nam b;
turpe membrum per liberi dies festos euz ho-
nore magno p̄ostellis impositum prius rure
in competis. et vsq; in urbem postea red̄tabat̄
In opido autem lauino. vnus libero eoz mē-
fis tribuebatur cuius diebus omnes verb̄ fla-
giciofissimis vtentur. donec illud membrū
per forum transfūdum esset. atq; in loco suo
quiesceret. Cui membro inhonefio matrem
familias honestissimam palam coronam sic /
cesserat imponere. Sic videlicet liber deus
placandus fuerat p̄cētibus seminū. sic ab a-
gris fascinatō repellēda vt matrona facere
cogeretur in publico. quod nec mezerrix si
matrone spectaret p̄mitti d̄buit i theatro.
Propter hec saturnus solus creditus non est

sufficere posse seminibus ut occasiones multiplicas
candorum deorum immunda anima respicit. et ab
vno vero deo merito in iudicio destituta. ac
per multos falsos auditate maioris immundicie
pfituta ista facit: quia sacra nominaret. sese
quod spurcorum demonum turbis diuolanda polluet
damque preberet.

Ca. xxij.
An utique habeat salacia neptunus
uxore. quam inferiore aqua maris esse
dixerunt. ut quod illi adiuuata est et venilia
nisi ut sine ulla causa necessariorum sacrorum so-
lilibidine anime pfitute multiplicaret inui-
tatio demoniorum. **S**ed perferat interpretatio pre-
clara. et theologie que nos ab ista reprehensio-
ne reddita ratione compestat. Venilia inquit vn-
da est que ad litus venit. Salacia que saluam reddit. Cur
godee sunt due cum sit vna vnda que venit et redit.
Rempe ipsa est ex estuas in multa numina li-
bido vesana. Quauis enim aqua non gemit.
que ite et redit. huius in occasione vanitatis duo-
bus demonijs inuitatis. apertius omaculatur
anima que ite et non redit. **Q**ueso te varro. vel
vos qui tanta doctorum hominum talia scripta legistis
et aliquid magni vos didicisse iactatis. **I**n-
terpretemini hoc nolo dicere secundum illam eter-
nam incommutabilemque naturam qui solus est deus
sed saltem secundum animam mundi et partes eius que
deos esse veros existimatis. partem anime mun-
di que mare pmeat. deum vobis fecisse neptu-
num ut cuiusque tolerabilioris erroris est. **I**ta ne
vnda ad litus veniens. et in salum rediens due
sunt partes mundi. aut due sunt partes anime mun-
di. **N**uis vestrum ita desipiat. ut hoc sapiat.
Cur ergo vobis duas deas fecerit nisi quia
puius est a sapientibus maioribus vestris nisi
ut dii plures vos regerent. sed vteque istis vani-
tatis et falsitatis gaudent plura vos de-
monia possiderent. **C**ur autem ista salacia per hanc
interpretationem inferiorem maris partes qua vi-
ro erat subdita perdidit. **N**amque illam modo cum
resolueret stultum esse prohiberis. in superbie po-
suisit. **A**n quia venilia pellice accepit. irata
suum maritum de supernis maris exclusit.

Ca. xxij.
Nempe vna est terra. quam plena quibus
videmus animalibus suis. verumtamen
ipsam magni corporis in elementis mundique in-
firmam partem. cur eam voluit dea. **A**n quia fecit
da est. **C**ur ergo non magis homines dii sunt que
eam fecundior facit excolendo. sed cum arant
non cum adorant. **S**ed pars anime mundi inquit
unt. que per illam pmeat dea facit. quasi non eu-
dencior sit in hominibus anima que vix sit nul-
la sit questio. **E**t tamen homines dii non habent. et quod
est grauius dolendum. hijs qui dii non sunt et qui
bus ipse meliores sunt colendis et adorandis mi-

tabili et miserabili errore sunt deum. **E**t certe ista
varro in eodem de dijs selectis libro tres esse as-
firmat anime gradus in omnium vniuersaque natu-
ra. vnum qui omnes partes corporis que viuunt tran-
sit et non habet sensum. sed tamen ad viuendum va-
litudine. **H**anc vim in nostro corpore permanere
dicit in ossa vngues capillos. sicut in mundo
arbores sine sensu alunt et crescunt et modo que
de suo viuunt. **S**ecundum gradum anime in quo sen-
sus est hac vim puenire in oculos. aures. nau-
res. os tactus. **T**ercium gradum anime esse sum-
mum qui vocatur animus in quo intelligencia p-
minet. hoc preter hominem omnes carere morta-
les. **H**anc partem anime mundi dicit deum in no-
bis autem genium vocari. **E**sse autem in mundo lapis-
des ac terra quam videmus. que non permanat sensus
ut ossa ut vngues dei. soles vero. luna stellas
que sentimus quibusque ipse sentit sensus esse eius.
Ethera porro animi eius vim que permanat in
astra ea quoque facere deos. et per ea que in ter-
ram permanat dea tellure. **Q**uod autem inde per-
manat in mare atque oceano deum esse neptunum
Redeat ergo ad hanc quam theologia natura-
lem putat quo velut requiescendi causa ab his
ambagibus atque amfractibus fatigatus egres-
sus est. **R**edeat inquam. redeat ad ciuiles. **H**ic
cum adhuc teneo tantisper ago de hac. **N**on
dum dico si terra et lapides nostris sunt ossa.
bus et vnguibus similes. similiter eos intelli-
gencia non habere sicut sensu caret. **A**ut si id
circo habere dicunt ossa et vngues nostri in-
telligencia que in homine sunt qui habet intelli-
gencia tam stultum esse que hos in mundo deos
dicit. que stultus que in nobis ossa et vngues ho-
mines dicit. **S**ed hec cum philosophis fortassis age-
da sunt. **N**unc autem istum adhuc politicum id est ci-
uilem volo fieri enim potest ut licet in illam
naturalis theologie veluti libertates caput
erigere paululum voluisse videatur. tamen adhuc li-
brum versans et se in illo versari cogitans eum
etiam inde respererit et hoc propterea dixerit ne
maiores eius siue alie ciuitates tellure atque nep-
tunum inamiter coluisse credant. **S**ed hoc dico
Pars animi mundi que per terram pmeat sicut
vna est terra. cur non etiam vna fecit dea quaz di-
cit esse tellure. **Q**uod si ita fecit. vbi erit oris
frater iouis atque neptuni quem dicunt patres
vocant. **V**bi eius coniunx perperina que secundum
aliam in eius libris positam opinionem. non terre se-
cunditas. sed pars inferior perhibetur. **Q**uod si di-
cunt animi mundi partem eum permeat ter-
re parte superioris dicitur patrem facere deum. cum
vero inferiore perperina dea tellure illa que dicitur
est enim totum quod ipsa erat in duas istas partes
deosque diuisus. et vteque ipsa tertia que sit aut vbi
sit inueniri non possit. nisi quis dicat simul istos

deos orcum atq; pserpinay vnam deam esse
 tellurem. et nō esse iam tres. s; aut vnam aut
 duos. 7 tamen tres dicunt. tres habent tres
 coluntur aris suis delubris suis sacris simula
 cris. sacerdotib; suis 7 p hoc etiā fallacibus
 pstituta animā ostuprātib; demonibus suis
 Adhuc respōdeat quā prem terre pmeet ps
 mūdani animi. vt deū faciat tellumonē. Nō
 mqt s; vna eadēq; terra h; gēnā vim 7 ma
 sculinā q; semina pducit. 7 feminā q; recipi
 at at; nutriat. inde a vi femine dictā esse tel
 lurē a masculi tellumonē. Cur g; pōtiffices vt
 ipse indicat. additis q; alijs duob;. quatuor
 dijs faciūt rē diuinā. telluri. tellumoni. aliori
 rufori. De tellurē 7 tellumōe. iā dictū ē. Alto
 ri q;re. Quod ex terra mqt alunt omīa q; nata
 sunt. Rufori quae. Ad rurs; mqt cūcta eodē
 reuoluunt

Ca. xliiij

Oebuit ergo vna terra ppter istā qua
 ter geminā vim quatuor habē cog
 nomina. nō q;tuor facē deos. sic tot og
 nomibus vnus iupiter. 7 tot og nomibus vna
 funo. i q;bus oibus vis multiplex esse dicitur
 ad vnū deū vl' vnā deā ptines. nō multitudo
 ognominū. deoz; etiā multitudinē faciēs. S;
 pfecto sicut aliquādo et ipas vilissimas femi
 nas eaz; q; libidine q;herūt tedet penitetq;
 turbaz; sic animā vile factā 7 immūdis spiriti
 bus pstituta. deos sibi multiplicā q;bus con
 tamināda psterne ē sicut plurimū sicut. sic
 aliquādo 7 piguit. Nā 7 ipse varro q;si de ipsa
 turba verecūdatus vnā deā vult esse tellurē
 Eandē mqt dicit matre magnā. Quod tim
 panū habeat significari esse orbē terre. q; tur
 res in capite opida q; sedes singarē circa eaz;
 cū oia moueant ipaz; nō moueri. q; gall; huci
 dee vt fuirent se cerūt significari q; semine in
 digeāt terrā se q; oportere. in ea quippe omīa
 repri q; se apud eā iactāt. pcepit mqt q; ter
 rā colunt ne sedeant sp em esse qd agāt. Cim
 baloz; sonitus. ferramtoz; iactādoz;. ac ma
 nuū. 7 eius rei crepit; in colēdo agro qui sic
 significat; ideo ere q; eā antiq; colebat ere an
 te q; ferrū esset inuentū. Leonē mqt adiūgūt
 solutū ac māsuētū. vt ostendāt nullum gen;
 esse terre tāremotū ac vehemēter ferz; qd nō
 subigi coliq; oueniat. Deinde adiungit 7 dis
 cit tellurē matrē 7 nomibus plurib; 7 cogno
 minibus. qd nominarūt deos existimatos eē
 cōplures. Tellurē mqt purāt esse opē q; opē
 fiat melior. matrem q; plurima pariat. mag
 nā q; cibū pariat. pserpinā q; ex ea pserpat
 fruges. vestā q; vesciat herbis sic alias deas
 mqt. nō absurde ad hāc reuocant. Si g; vna
 dea est q; quidē osulta veritate nec ipa ē. in
 terim q; iter in multas. Vm; sint ista multa

nomina. nō tā deē multe q; nomia. S; etzan
 ciuz maioruz; auctoritas depmit 7 eundē var
 ronē post hāc sententiā trepidāē compellit.
 Adiungit em 7 dicit. cum q; opinio maio
 rum de hijs deab; q; plures eas putarunt eē
 nō pugnat. Quō nō pugnat; euz valde aliū
 fit vnam deā nomia habē multa aliud esse de
 as multas. S; p mqt fieri vt eadē res 7 vna
 fit 7 in ea q; dā res sint plures. Concedo vt in
 vno homie esse res plures. nunq; d; ideo et ho
 mines plures. Sic in vna dea esse res plures
 nunquid ideo et deas plures. Verum sicut
 volunt diuidant. conslent. multiplicent re
 plicent. implicent. Hec sunt telluris et ma
 tris magne pclara misteria. vnde oia referun
 tur ad mortalia semina. 7 exercendā agricul
 turā. Itane ad hec relata. 7 hunc finē habē
 tria timpanum. turres galli. iactio insana mē
 broz; crepit; cimbaloz; ostio leonum. vitā
 cuiq; pollicent; eternā. Itane p; terea galli
 abscti huic magne dee fuiunt vt significēt q;
 semine indigeāt terram se qui oportē q;si non
 eos ipa poci; fuit; semine faciat indigere.
 Vtz em sequēdo hanc deam euz indigeant
 semē ac q;run. an poci; sequēdo hanc deam
 cum habeant semē amittunt. Hoc interpreta
 ri est. an detestari. Nec attendit q;ntum ma
 ligni demōes puauerunt. q; nec aliq; magna
 hijs sacris polliceri ausi sunt 7 tam crudelia
 exigē potuerunt. Si dea terra nō esset man;
 ei homies opando inferēt vt semina osequē
 rent; pillam. nō sibi seuiendo vt semina pde
 rēt ppter illam. Si dea nō ess; ita fecunda fie
 ret manib; alienis. vt nō cogeret hominē ste
 rilem fieri manib; suis. Itaz; q; in liberi sacrif
 honesta matrona pudēda virilia coronabat.
 spectante multitudinē. vbi rubēs 7 sudans si
 ē vlla frons in homibus adstabat for sitan et
 maritus 7 q; in celebracōne nupciar; sup pa
 pum scapum noua nupta sedē iubebat; lōge
 cōtemptibiliora atq; leuioza sunt p ista tur
 pitudine crudelissima. vel crudelitate turpis
 sima. Ibi demoniacis iurib; sic vterq; sexus il
 ludit. vt neuter suo vulnere pmat. Ibi fasci
 natō timef; agroz; hic mēbroz; amputacō nō
 timef; Ibi sic dehoēstā noue nupte verecun
 dia vt nō soluz; fecunditas sid nec virginitas
 adimat. hic ita amputat; virilitas. vt nec cō
 uertat; in feminam. nec vir relinquat

Ca. xxv

Et attis ille nō est cōmemoratus nec
 eius ab isto interpretacio requisita est. i
 cui; dilectōnis memoriā gall; absconditur
 s; docti greci at; sapientes nequa; rōnē taz;
 sanctam pclarā mag; tacuerūt. Propter ver
 nalē quippe faciē terre que ceteris ē tepibus

pūlebrior: porphirius philosophus nobilis
attin flores significare p̄hibuit et ideo abscisus
q̄ flos decidit an̄ fructū. Nō ē ip̄m hominē
vel quasi hoīem q̄ ē vocatus attis sed virilia
ei⁹ flori opauerūt. Sp̄a quippe illo viuēte de-
ciderūt. Imo vero nō deciderūt. neq; decer-
pta s; plane discrepta sunt. nec illo floe amif-
so quisquā postea fructus s; pocis sterilitas cō-
secuta ē. Quid ergo ip̄e reliqu⁹. et quicquid re-
manit abscisus. quid eo significari dicitur q̄
fertur. Que interpretatio inde p̄fertur. An h̄
frustra moliēdo nichilq; inueniēdo p̄suadēt
illud pocis esse credendū. quod d̄ homine ca-
strato fama iactauit. literisq; mandatum est
Merito huic aduersat⁹ ē varo nosster. neq;
B̄ dicē voluit. Nō em̄ hoies doctissimū latuit

Ca. xxvi.

Temq; de mollibus eidē matri mag-
ne oera omēs viroz mulierūq; vere-
cundiā ofceratis q̄ vsq; in hesternū
diem madidis capillis. facie dealbata. fluen-
tibus mēbris. in cessu femineo p̄ platheas vi-
cosq; carthaginis etiā a populis. vnde turpi-
ter viuēt. exigebāt nichil varo dicē volu-
it. nec vsquam me legisse omemini. Defecit in-
terptatio. crubuit ratio. oticuit oratio. Vi-
cit matris magne omnes deos filios nō numi-
nis magnitudo s; criminis. huic mōstro neciā
mōstruositas oparat. Ille in simulacris ba-
bebat solā defo: mitatē. ista in sacris defor-
mem crudelitātē. Ille mēbra in lapidib⁹ ad-
dita. hec in hoibus p̄dita. Hoc de de cul tot
iouis ipi⁹ et tāta stup̄ nō vincunt. Ille m̄ fe-
mieas corruptelas vno ganimē. de celū infa-
mauit. ista tot mollib⁹ p̄fessis et publicis. et i-
quinavit terrā. et celo fecit iniuriā. Saturnū
fortasse possem⁹ huic in isto genere turpissi-
me crudelitatis siue ofere siue p̄ferre. qui pa-
trem castrasse p̄hibet. s; in saturni factis ho-
mines alienis manib⁹ pocis occidi q̄ suis ab-
scidi potuerūt. Peior auit ille filios vt poe-
teferūt et p̄bifici ex h̄ interpretant q̄ volūt vt
aut̄ historia p̄dit necauit. s; q̄ ei peni suos
filios sacrificauerūt n̄ te cēpe romani. At ve-
ro ista magna deoz mater etiā romāis tem-
plis castratos intulit. atq; istā seuciā morē
q̄ seruauit. credit a vires adiunae romanoz
exsecādo virilia viroz. Quid sūt ad hoc ma-
lus mercurij furta. veneris lasciuia. stupra ac
turpitudines ceteroz. Que p̄ferent⁹ de li-
bris. n̄ quotidie cātarent et saltarent i thea-
tris. Sed hec q̄d sunt ad tātū malū. c⁹ mag-
nitudine magne matri t̄mō opetebat. p̄serti
q̄ illa dicunt a poetis esse ofiēt a. q̄ si poete id
etiā finxerint. q̄ ea sint dijs grata et accepta
vt ergo canerent vl scriberent. sit audacia l

petulācia poetaz. vt vero diuinis rebus et
honorib⁹. eidē imperatib⁹ extorquetib⁹ nu-
minib⁹ adderent. q̄d ē nisi crimē doz imo ve-
ro cōfessio demonioz et deceptio miserorum
Vez illud q̄d de abscisoz cōsecracōne. mat-
deū coli meruit. nō poete finxerūt s; horere
magis q̄ canere maluerūt. Dijs ne dijs seles-
ctis quisq; ofcerābus est. vt post mortem vi-
uat beate. q̄bus ofceratus an̄ mortē honeste
n̄ potest viuere. tā fedis supsticionib⁹ subdi-
t⁹. et immūdis demonib⁹ obligat⁹. s; h̄ om-
nia in q̄t referunt ad mūdum. videāt ne pocis
us ad immūduz. Quid at non p̄t referri ad
mūdū q̄d esse demōstrat immūdo. Nos aut̄
aim q̄rim⁹ q̄ vera religiōe ofisus. nō tanq̄m
deum suum adoret mūdum s; tanq̄ opus dei
p̄pter deū laudet mūdū. et mūdanis sordibus
expiat⁹ mūdus pueniat ad deū q̄ odidit mū-
duz. Istos vero deos selectos. videmus qui-
dem clarius innotuisse q̄ ceteros. nō tñ vt eo-
rum illustrarent merita. s; ne occultaret ob-
probria. Vñ magis eos homies fuisse credi-
bile ē. sicut nō solū poetice litere vez etiā hi-
storice et abiderūt. Nā q̄d virgili⁹ ait. p̄mul
ab ehere venit saturn⁹ olimpo. arma iouis
fugiēs et regnis exul ademptis. et q̄ ad hāc rē
ptinēcia cōse quūt. totā de hoc homer⁹ pan-
dit exēs historia. quā enni⁹ i latinū vertit e-
loquiū. Vnde q; plurima posuerūt. q̄ contra
huiusmodi errores an̄ nos vl greco f̄mone l
latino scripserūt. non in eo michi placuit im-
morari.

Ca. xxvij.

Istas p̄hifologias cū ofidero q̄bus
docti et acuti homies ad res huma-
nas conātūr vertere res diuinās. ni-
chil video nisi ad tpalia terrenaq; opa natu-
rag; corpeā. vel etiā si inuisibile. tñ mutabile
potuisse reuocari. q̄d nullo modo ē ver⁹ de⁹.
Hoc aut̄ si salte; religiositati ogruis signifi-
cacionib⁹ agere tur esset q̄dem dolendū. n̄ h̄st
vez deū annūciari at; p̄dicari tñ aliq̄ modo
ferendū tā fedā et turpia. nō fieri nec iuberi.
At nūc cū p̄ deo vero quo sola aia se inhabi-
tante sit felix. nephas sit colē vt corpus aut
animā. q̄ntom agis nephariū ē ista sic colere
vt nec salutem nec decus humanū corpus. a
aia colētis obtineat. Quāob̄re si templo sacer-
dote sacrificio q̄d vero deo debetur colatur
ali quod elemētū mūdi vel creatus aliq̄s spi-
ritus etiā si nō immūduz et malus nō ideoma-
lū ē q̄ illa mala sunt q̄bus colitur s; quia illa
talia sūt quibus solus ille colendus sit cui a-
lis cult⁹ fuit usq; debet. Si at̄ soliditate vl
mōstruositate simulacroz. sac̄ficij h̄ hoicidie
rū corōacōne viriliū pudēdoz mercede stu-
porum sectiōe mēbroz abscisiōe genitalium

oscracōe molliū festis ipuroz obscenoz q̄s
 ludoz vnū vezz deū id ē om̄is am̄ie corpo-
 risq̄ creatore colere se quisq̄ orendat n̄ ido
 peccat quia nō ē colend⁹ que colit s̄ q̄ col-
 lendum nō vt colend⁹ ē colit. Qui vero et re-
 bustalib⁹ id est turpib⁹ ⁊ scelestis ⁊ nō deū
 vezz id ē anime corpisq̄ factore s̄ creaturā
 quāuis nō viciōsā colit siue illa sit anima siue
 corp⁹ siue anima simul ⁊ corp⁹ bis peccat in
 deū q̄ ⁊ p̄ ip̄o colit quod nō est ip̄e ⁊ talibus
 rebus colit qualib⁹ nec ip̄e colendus est nec n̄
 ip̄e s̄ h̄ij quonā modo id ē q̄ turpiter nepha-
 rieq̄ coluerint in p̄mptu est. Quid aut̄ vt q̄s
 coluerit ē obscuz n̄ h̄ieoz testaret historia
 ea ip̄aq̄ s̄da ⁊ turpia ofitent̄ numibus terri-
 biliter ex̄gētib⁹ reddita vnde remotis con-
 stat ambagib⁹ nepharis demōes atq̄ im-
 mundissimos sp̄s hac om̄i ciuili theologia
 in visendis stolidis imaginibus ⁊ p̄ eas possi-
 dendis et stultis cordibus inuitatos.

Ca. xxviii

Quid igit̄ valz q̄ vir doctissim⁹ ⁊ acu-
 tissimus varo velut subtili disputa-
 tione hos om̄s deos in celū ⁊ terram
 redigē ac referre conat̄. Nō p̄t̄ fluūt de ma-
 nibus resiliūt labunt̄ ⁊ decidūt. P̄cūrus em̄
 de feminis hoc ē de ab⁹ qm̄ inq̄t vt primo li-
 bro dixi de locis duo sunt p̄incipia deorum
 animaduēta de celo ⁊ terra a quo d̄ij p̄ti di-
 cunt̄ celestes p̄tim terrestr̄es vt in sup̄iorib⁹
 iniciū fecimus a celo cum dixim⁹ d̄ iano quez
 alij celum alij dixerūt esse mundū sic de femis
 scribēdi facim⁹ iniciū a tellure. Sc̄cio quam
 molestiā tale ac tantū paciā ingeniu. Ducit̄
 en quadā rōne verisimili celum esse quod faci-
 at terrā que paciā. Et ideo illi masculinam
 vim tribuit huic femininā ⁊ n̄ attendit eū po-
 tius esse qui hoc facit qui vtrūq̄ fecit. Hic et̄
 asmotheacū nobilia misteria in sup̄iore libro
 sic interpretat̄ ea q̄ nec suis nota sunt scri-
 bendo expōsituz eisq̄ missuz q̄si religio s̄si-
 me pollicetur. Dicit̄ em̄ se ibi multis in dieb⁹
 collegisse in simulacris aliud significacē celuz
 aliud terrā aliud exēpla rez q̄s plato appel-
 lat ideas celum iouē terram iunonez ydeas
 mineruā vult intelligi celum a q̄ aliq̄d fiat
 terrā de qua fiat exēplū sc̄dm q̄d fiat. Quia
 in re omitto dicē q̄ plato illas ydeas tantam
 vim habere dicit vt sc̄bz eas nō celū aliquid
 fecerit s̄ etiā celum factū sit. Hoc dico istuz
 in hoc libro sc̄cōrum deoz rōnem illā trium
 deoz q̄bus quasi cūcta cōplexus ē p̄didisse.
 Celo em̄ tribuit masculos deos feminas terre
 in ⁊ q̄s posuit mineruā quā supra ip̄m celuz
 aū posuerat. Deinde mascul⁹ de⁹ neptunus
 in mari ē quod ad terrā poti⁹ q̄ ad celuz p̄ti

net Disparer postremo q̄ grece pluton dicit̄
 et ip̄e mascul⁹ frater amboz terrenuz deus
 esse phibet̄ sup̄iore terrā tenēs i inferioē ha-
 bēs p̄serpinā iugē. Quō q̄ deos ad celū de-
 as ad terrā referre conant̄. Quid soliduz q̄d
 cōstans quid sobriū q̄d defimū h̄z hec dis-
 putacō. Illa ē at̄ tell⁹ iniciū de azz m̄ sez ma-
 gna ap̄ quā molliū ⁊ abscisoz sese q̄s fecan-
 cium atq̄ iactāciuz insana p̄strepit turpitudō
 Quid q̄d dicit̄ caput deoz ian⁹ caput dea-
 rum tell⁹. Nec ibi facit vnū caput error nec
 hic sanum furor. Cur hec frustra referri n̄iū
 tur ad mundū Quod ⁊ si ita possint p̄ deo rē
 ro mundum nemo p̄t̄ colit et tñ eos nec hac
 posse veritas apta quincit. Referat̄ h̄z poti⁹
 ad homies mortuos et ad demones pessimos
 ⁊ nulla q̄stio remanebit.

Ca. xxix

Nanq̄ oia q̄ ab eis existoz deoz the-
 ologia velut phibicis rōnibus referū
 tur ad mundū quā sine vilo scriptu-
 lo sacre lege opinionis deo potius vero q̄ fe-
 cit munduz ois aie ⁊ ois corpis cōditōi tri-
 buant̄ aduertamus h̄ mō. Nos deum colim⁹
 nō celum et terrā quibus duabus p̄tibus mū-
 d⁹ h̄z stat nec animā nec animal p̄ vniencia q̄
 q̄s diffusas s̄z deum q̄ fecit celum ⁊ terram et
 oia q̄ in eis sunt q̄ fecit om̄nē animā siue quo-
 cunq̄ modo viuētem et sensus ac racionis
 ex̄p̄te siue etiā sc̄ti etē siue etiā intelligentem
 Et vt iam incipiam illa vnus et veri dei ope-
 ra percurrere propter que isti sibi dum quā-
 si honeste conantur sacramenta turpissima
 ⁊ scelestissima interpretari. Dos m̄ eos falsosq̄
 fecerunt illum deum colimus q̄ naturis a se
 creatis ⁊ subsistēdi ⁊ mouēdi inicia sine q̄s
 ost̄uit q̄ rez causas habet nouit atq̄ dispo-
 nit qui vim femininam odidit q̄ rōnalem ani-
 mā q̄ dicit̄ animus quibus voluit viuētib⁹
 indidit qui sermonis facultatem vsūmq̄. Do-
 nauit qui munus futura dicendi quibus pla-
 cuit spiritibus impiunt ⁊ p̄ quos placet ip̄e
 futura p̄dicet et p̄ q̄s placet malas valitudi-
 nes pellit qui belloz quoq̄ ip̄oz cuz sic emē
 dandum ⁊ castigandum ē genus humanum
 exordij p̄gressibus finibusq̄ moderat̄. Qui
 mundi huius ignē vehemētissimum ⁊ violen-
 tissimum p̄ immēse nature tempamto ⁊ crea-
 uit ⁊ regit qui vniuersaz aquaz creator et
 gubernator est qui solem fecit corpaliuz cla-
 rissimum luminum ei q̄ vim cōgruā et motū
 dedit qui etiā ip̄is inferis d̄nacione suaz po-
 testatemq̄ non subtrahit qui semina et ali-
 menta mortaliū siue arida siue liq̄da naturis
 operentib⁹ ⁊ attributa subst̄tuit q̄ terrā fun-
 dat atq̄ fecūdat q̄ fruct⁹ eius aialibus hoib⁹
 q̄ largit̄ qui cās nō solū p̄ncipales sed etiam

se quentes nouit atq; ordinar. q; lune statuit mo-
dum suū. q; vias celestes atq; terrestres loco-
rum mutat omnib; p̄bet. qui humanis ingenijs
que creauit. etiā scias artū variāz ad adiu-
uandā vitam naturāq; ocessit. q; diuinitatem
maris ac semie. ad adiutoriu ppagāde plis
instituit. q; hōim cetib; que focis et lūib; adhi-
berent ad facilimos vsus mun; ferri ignis in-
dulset. Ita sunt certe q; dijs selectis p̄ nescio
q; phificas interpretatōes vir acutissim; atq;
doctissimus varo siue q; aliūde accepit. siue q;
ipse osecit distribuē laborauit. ¶ Ca. xxx.

Nec aut facit atq; agit vn; rer; deus
Sed sic de hōib; vbiq; tot; null; inclu-
sus locis. nullis vinculis alligat;. in
nullas p̄tes sedūis. ex nulla pte mutabil; im-
plens celū et terrā p̄nre potētia. nō indigēte
natura sic itaq; admistrat oīa q; creatū vt et
īpā p̄pos exercē et agē mot; finat. Quāuis ei
nihil eē possint sine ipō. nō tū sūt qd; ipē agit
aut multa etiā p̄ angelos s; nō nisi ex se ipō be-
atificat angelos. Ita quāuis p̄t aliq; causal;
hoibus mittat angelos. nō tū ex angel; hoies
s; ex se ipō sicut angelos beatificat. Ab h; vno
et vero deo vitā sp̄am; eternā. ¶ Ca. xxxi.

Natam; em̄ ab illo p̄ter huiuscemodi
būficia que ex hac de q; nōnulla dixi-
mus admistratōe nature bonis malis
q; largit; magnū et bonoz; p̄riū magne dile-
ctōnis iudiciū. Quāq; em̄ q; sum; q; viuimus
q; celū etramq; aspiciū; q; hōim; mentē atq;
rōem qua eū ipm̄ qui hęc oīa obdidit inq; ramul-
nequa q; valeam; actōm; sufficē ḡtari. tamē
q; nos oneratos obrutosq; p̄cūs et a; replari
one sue lucis aūlos. aut tenebrāz id est mi q;
tatis delectatōe cecatos non oīno de hūit mi-
sitq; nobis verbū suū q; est eius vnicus filius.
q; p̄ nobis assūpta carne nato atq; passo quā-
ti de; hoīem p̄dēt noscerem; atq; illo sacri-
ficio singulari a p̄cūs oibus mūdāz emur eiul-
q; spū in cordib; n̄is dilectōe diffusa. oibus
difficultatib; supatis in eternā req̄em et con-
replacōnis ei; iestabilē dulcedimē venirem;
que corda q̄t lingue ad agēdas ei grās satis
esse ostēderint. ¶ Ca. xxxij.

Nec misteriu vite etne iā inde ab ex-
ordio gn̄is hūani p̄ qdā signa et sacra
epibus ogrua qbus optuit p̄ āgelos
p̄dicatū est. Deinde p̄pls hebre; in vna quā-
dam republicā q; hoc sacm̄ agēt ogregatus
est. vbi p̄ quosdā sciētēs p̄ quosdā nescientes
id qd; ex aduētū xp̄i vsq; nūc et deinceps agi-
tur: p̄nūciare ē ventur; sparfa etiāz postea
eadē gente p̄ gentes p̄pter testi moniū scrip-
turaz; qbus eterna salus in xpō fusa p̄dicta

est. Dēs em̄ non solū p̄phetie q; in verbis sunt
nec tū p̄cepta viteq; mores q; pietatē cōfor-
mant. atq; ill; sūs oīment; vez; etiā sacra sac-
dotia. tabernaculū siue tēplū. altaria. sacrifi-
cia. ceremonie. dies festi. et qd; aliud ad eā
seruitutē p̄tinet. q; deo debet. et gr̄ce p̄pe la-
tria d; ea significata et p̄nūciata sūt. q; p̄t et
nam vitā fidelīū in xpō et iplera credim; et im-
pleri cernim;. et iplēda ostēdim;. ¶ Ca. xxxij.

Der hāc ḡ religionē vnā et verā potuit
capire deos getiū esse imūdissimos de-
mones sub defūctaz; occasiōib; ani-
marū vel creaturū sp̄e mūdānaz; deos se pu-
tari cupiētēs. et q̄si dīnis honorib; eis dē scēle-
stis ac turpib; reb; supba impuritate letan-
tes. atq; ad deū vez; ouerhōnē. hūanis aimis
inuidētēs. Ex quoz; imanissimō et impiissimō
dñatu hō liberat; cū credit in eum q; p̄bit ad
exurgendū tāte hūilitatis exēplū q̄nta illi su-
perbia ceciderūt. Hinc sūt nō solū illi de qbus
multa iā dixim;. et alij atq; alij filēs cetāz gē-
tium atq; trāz. s; etiā hij de qbus nūc agim;
tanq; in senatū deoz; selecti. s; plane felci no-
tabilitate criminū. nō dignitate hūitū. q; rū
sacra varo dum q̄si ad nātales rōes referre
conat; q̄rēs honestate res turpes quō hīs q;
dicit et ofonet. nō pōt inuenire. qm̄ nō sūt ipse
illoz; sacroz; cāe quas putat vl; pot; vult pu-
tari. Nā si nō solū ipē. vez; etiā q̄libet alie h;
gn̄is eent. q̄uis nihil ad deū vez; vitāq; eter-
nam q; in religiōe q̄rēda est p̄tinerent. tū q̄li-
cunq; de rez; natura reddita rōe aliq̄ntuluz;
mitigarēt offensiōē. quā nō intellecta i sac-
aliqua velut turpitudine aut absurditas fecat
sicut in qbusdā theatroz; fabul; vel delubro-
rum misterijs facē conat; est vbi nō theatra
delubroz; filitūdie absoluti. s; theatroz; pot;
us filitūdie delubra dānauit. tū vt cūq; cona-
tus est. vt sensū horribilib; reb; offensum ve-
lut naturalīū carū rō reddita deliniret

Sed extra inuenim; sicut ¶ Ca. xxxij.
ipse vir doctissim; p̄didit de nume p̄-
pili libris redditas sacroz; cās nul-
lo mō potuisse tolerari nec dignas habitas q;
nō solū lecte innorescēt religiosi. s; saltem
sc̄pte recōderent in tenebris. Itā em̄ dicā. qd;
in tereō h; opis libro. me suo loco dicturū eē
pmiserā. Nā sicut apud eūdē varōnē legē
in libro de cultu deoz; et herētius qdā cū; ha-
beret ad ianiculū fūdū et bubul; ei; iuxta se-
pulcrū nume p̄pili; trāciēs aratrū eruisset
ex terra libros eius vbi sacroz; inſtitutorum
sc̄pte erāt cāe. in vrbē p̄ulit ad p̄ozē. At il-
le cum inspexisset p̄ncipia rē tantā detulit ad
senatū. Vbi cum p̄mores qualdam legissent

cur quodq; in sacris fuerit institutum nune
 mortuo senat⁹ assensus est. eosq; libros tāquā
 religioſi p̄res oſc̄pti. p̄tor vt oburerēt cēſueſt
Credat q̄ſq; qd̄ putat imo h̄o dicat qd̄ dicē
 dū ſuggeſſerit veſana orōtio q̄libet tate ipſie
 tatis deſenſor egregi⁹ me admonē ſufficiat
 ſacroz̄ cauſas a rege pompilio romanoz̄ ſa
 croz̄ oſtitutoze oſc̄ptas. nec p̄lo nec ſenatu
 nec ſaltē ipſis ſacerdotib⁹ innoteſcē debuiffe
 ip̄mq; numā p̄piliū curioſitate illicita ad ea
 demonū pueniſſe ſecreta q̄ ip̄e qd̄ ſcribēt ut
 h̄erēt vñ legēdo omonere. ſz̄ tñ cū rex eſſz̄ qui
 mime quēq; metuēt nec docē aliquē. nec dolen
 do vel quoquo mō oſumēdo p̄dere audēt. ita
 q̄ ſcire nei em voluit. ne hoies nepharia docēt
 violare aut timuit. ne demones iratos h̄eret
 obruit vbi tūtū purauit. ſepulcro ſuo p̄m̄q;
 re aratz̄ poſſe nō credēs. **S**enat⁹ aut cū reli
 giones formidaret d̄anare maioz̄. t̄ ido nu
 me aſſentire cogere. illos tñ libros tā p̄nitio
 ſos eſſe iudicauit. vt nec obrui rursus iuberet
 ne hūana curioſitas multo vextmēt⁹ rē iam
 p̄ditam q̄reret. ſz̄ flamis aboleri nephāda mo
 nimēta. vt q̄ iam necē eē exiſti mābāt ſacra il
 la facere. toletabili⁹ erare. cauſis eoz̄ igno
 ratis q̄ cognitiſ ciuitas turbaret.

Nam t̄ ip̄e numā ad quē **C**a. xxxv.
 nullus dei p̄pha nullus ſanct⁹ ageluf
 mittebat idromāciā facē opullus eſt
 vt in aqua vidēt imagines deoz̄. vel poti⁹ lu
 dificarōes demonū. a q̄bus audiret qd̄ in ſa
 cris oſtituere atq; ſeruare d̄eret. **A**d genus
 d̄inatōnis idē varro a p̄his dicit allatū. quo t̄
 ip̄m numā. t̄ poſtea p̄thagozam p̄hm vſum
 fuiſſe omemorat. **V**bi adhibito ſangne etiaz̄
 inferos p̄hibet exſufcitari et ne q̄mancā gre
 ce dicit vocari. q̄ ſiue meromātia. ſiue nequio
 mantia dicitur idip̄m eſt. vbi vidēt mortui d̄i
 umare. q̄bus hec artibus ſiant ip̄i viderint.
Nolo enī dicere has artes etiam ante noſtri
 ſaluatozis aduētū in ipſis ciuitatib⁹ gentiū
 legib⁹ ſolere p̄hiberi. t̄ pena ſeueriſſima vim
 dicari. **N**olo inq; hoc dicē fortaliſſis enīz̄ talia
 tūc licebāt hijs tñ artib⁹ didicē. ſacra illa p̄
 p̄ſilius q̄z̄ ſacroz̄ū facta p̄robidit. cās obruit.
 ita timuit t̄ ip̄e qd̄ didicē. **Q**uarū cārum p̄
 ditos libros ſenat⁹ incēdit. **Q**uid mihi ergo
 varro ſacroz̄ū illoz̄ū alias neſcīo q̄s cās velut
 p̄hiſſicas interpretat. q̄les ſi illi libri habuiſſent
 arſiſſent. aut t̄ iſtos varronis ad ceſarē p̄ti
 ficē ſeptos atq; editos p̄res oſc̄pti ſiſtē incē
 diſſent. **A**d q̄ aquā egeſſerit id eſt export aue
 rit numā p̄pili⁹. vñ p̄romantiā facēt. ideo
 m̄mpha egregiā diuge d̄z̄ habuiſſe. quemad
 modū in ſupradicto libro varronis exponitur

Ita em̄ ſolēt res geſte aſphone mēdaciōz̄ in
 fabulas vēti. **I**n illa igit̄ p̄romātia curioſi
 ſimus ille rex roman⁹ t̄ ſacra didicē q̄ in lib⁹
 ſuis p̄tiſices h̄erent. t̄ eoz̄ū cās q̄s p̄ter ſe ne
 mime ſcire voluit. **I**taq; eas ſeoſū ſcriptas ſe
 cum quodamō mori fecit. qñ ita ſubtrahōd̄ aſ
 hoim̄ noticie ſepeliēdasq; curauit. **A**ut q̄ d̄mo
 num illic tā ſordide t̄ noxie cupiditates erāt
 oſcripte vt ex hijs tota illa theologia ciuiliſ
 etiā apud tales hoies execrabilis appareret.
 q̄ tā multa in ipſis ſacris erutefcēda ſuſcepe
 rant. aut illi oēs nihil aliud q̄ hoies mortui p̄
 debāt. quos tā p̄lixa t̄p̄is vetuſtate fere oēs
 p̄li gētiū deos imortales eſſe crederāt. cū
 et talib⁹ ſacris iudē illi demones oblectarent
 q̄ ſe colēdos p̄ ipſis mortuis quos de⁹ putas
 ri fecerāt q̄buldā fallaciū miraculoz̄ atteſta
 tiombus ſupponēbāt. **S**z̄ occulta d̄ei veri p̄
 uidētia factū eſt. vt et p̄pilio amico ſuo iſt
 ociliati artib⁹ quibus idromātia fieri potuit
 cūcta illa oſiteri p̄mitterent. t̄ tñ vt moriūs
 incēdēt ea potius q̄ obruēt admonē non p̄
 mitterent. q̄ nec inotefcerēt. nec aratro quo
 ſūt eruta obſiſtē potuerūt nec ſtilo varronis
 quo ea que de hac re geſta ſūt in n̄am mēo
 riā p̄uenerūt. **N**on em̄ p̄it. qd̄ nō ſinunt effi
 cere. **S**imunt aut̄ alto d̄ei ſūmi iuſtoq; iudi
 cio p̄meritis eoz̄. quos ab eis vel affligi tñ
 vel etiā ſubijci ac deſipi iuſtū eſt. **Q**uā h̄o p̄
 micioſe vel a cultu vere d̄imitatis aliene ille li
 tere iudicats ſūt. hinc intelligi p̄t. q̄ne eas
 maluit ſenatus incēdere quas p̄pili⁹ occul
 tauit q̄ timere qd̄ timuit. q̄ hoc audire nō p̄
 tuit. **Q**ui ergo vitā nec mō h̄ere vult piā ta
 libus ſacris q̄rat eternā. q̄ aut cū malignis de
 monibus nō vult h̄ere ſocietate. nō ſuſpiti
 nem qua colunt̄ noxiā p̄imeſcat. ſz̄ veram re
 ligionē qua p̄dunt̄ t̄ vincunt̄ agnoſcat

ExPLICIT LIBER SEPTIMUS

Incipiunt capitula libri octau.

De questione naturalis theologie cū phisio-
logis excellentioris scie discutiēda. .i.
De duobus phisilogoz phoz generibus.
id ē italico rionico eozqz auctoribus. .ij.
De socratica disciplina. .iij.
De p̄cipuo inter discipulos socratis platone
qui omnem phisilogam triplīci partitione
distinxit. .iiii.
Ad de theologia cum platonicis potissimuz
disputandū sit quoz opinioni oim phozum
postponenda sint dogmata .v.
De platonicoz sensu i ea parte phisosophie
que phisica nominatur. .vi.
Quanto excellentiores ceteris in logica .id
ē rōnali phia platonici sint habēdi. .vij.
Ad etiā in morali phia platonici obmeāt
p̄ncipatum. .viij.
De ea phia que ad veritatem fidei cristiane
p̄cipius accessit. .ix.
Que sit inter phisosophicas artes religiofi
excellētia christiani. .x.
Vnde plato illā intelligēciā potuerit acq̄-
rere qua xp̄iane scie p̄m̄quāt. .xi.
Ad etiā platonici licz de vno vero deo bene
senferit multis tñ dijs sac faciēda cēsueit .xij.
De sentētia platonis qua diffiniuit deos nō
esse nisi bonos amicosqz virtutum. .xij.
De opinione eoz qui rōnales animas triuz
generū esse dixerūt .id est in dijs celestibus i
demonibz aeris r i homibz terrenis. .xiiij.
Ad neqz p̄pter aerea coꝛpa neqz p̄pter supio-
ra habitacū demōes homibz ancillūt. .xv.
Quid de moribus demonum apuleius plato-
nicus senferit. .xvi.
An dignū sit eos spūs ab hoie coli a quozuz
vicijs etiā oporteat liberari. .xvij.
Qual sit religio in qua docēt qz homines vt
commendentur dijs bonis . demonibus de-
beāt vt aduocatis. .xviij.
De impietate artis magice que patricinio
nititur spiritū malignoz. .xix.
An credendū sit qz dii boni libentius demo-
nibus qz hominibus misceant. .xx.
An demonibus nuncijs r interpretibz dij vtā
tur falliqz ab eis aut ignozēt ā velint. .xxi.
De abiciēdo cultu demonū of apuleiū. .xxij.
Quid termes termegistrus de ydolatria se-
ferit et vnde scit potuerit supstitiones egi-
ptias auferendas. .xxiij.
Quō hermes pentū suoz sit ofessus errorem
quem tñ do'uerit destruendum. .xxiiij.
De dijs que sanctis angelis r hominibus p̄nt
esse communiā. .xxv.
Ad omnis religio paganoz circa homines

mortuos fuerit impleta. .xxvj.
De modo honoris quem christiani martiri-
bus impendunt. .xxvij.

Capitulū p̄mū.
Vnc interiorē nob op̄
est animo mltō q̄ erat i
supioꝝ solutōe q̄stionū
et explicatōe librozum.
De theologia q̄ppe quā
naturalē vocāt non cuꝝ
quibuslibet hominibus

Dō cō fabulosa est vel ciuili hoc est vel vz-
bana vel theatrica. quarū altera iactat de
eoz crimina. altera indicat deozz desideria
criminosiora ac p̄ hoc malignoz potius de-
monū q̄ deozz. sed cum phisosophis est ha-
benda collatio. quoz ipm nomen filatime in-
terp̄temur amorem sapientie p̄fitetur. Por-
ro si sapientia deus est p̄ quem scā sūt omnia
sicut diuina auctoritas veritasqz mōstrauit
verus phus est amatoꝝ dei. Sed qz res ipsa
cuius hoc nomē est non ē in omnibus qui s̄
nomen gloriāntur. neqz cōtinuo vere sapi-
entie sunt amatoꝝ quicūqz appellātur ph̄i
p̄fecto ex omnibus quoz sentētiā literis
nosse potuimus eligendi sūt. cum quibz non
indigne questio ista tractet. Neqz cō s̄ ope
omnes omniū phoz vanas opiniones refu-
tare suscepi. sed eas tñ que ad theologia p̄-
nēt. quo verbo greco significari intelligimꝝ
de diuinitate rationem siue p̄mones. nec eas
omniū sed eoz tantū qui cum esse diuinita-
tem r humana curare ofentiāt. nō tñ sufficē
vnius inē mutabilis dei cultum ad vitā adi-
piscendā etiā post mortem beatā. sed mltos
ab illo sane vno oditos atqz institutos ob eā
causā colendos putāt. Dñiam etiā varrōis
opinionē veritatis p̄p̄nquitate trāscendūt
Si q̄dem ille totā theologia naturalem vsqz
ad mundū istum visibilem vel animā eius ex-
tendere potuit. isti vero supra omnē anime
naturā ofitentur deū. qui non solū mundum
visibilem qui sepe celi r terre noie nuncupa-
tur sed etiā omnē om̄ino aiaz fecerit. r q̄ rō-
nalem r intellectuālē cuius generis aniā hu-
mana est p̄cipione sui lumis incommuta-
bilis et incorporei beatā facit. Nos phisoso-
phos platonicos appellatos a platone doc-
toꝝe vōbulo dituato nullus qui hec vl tenu-
it audiuit ignozat. **Capitulū .ij.**

De hoc igit platone q̄ necessaria p̄se-
nti q̄stioni exstimo breuiter attingā.
p̄p̄ius illos commemorās qui eum in
eodem genere literarum tēpe p̄cesserunt.
Quantū em̄ attingz ad literas gre cas que lin-
gua in ceteras gentium clarioꝝ habet duo